

Täysistunto

Keskiviikko 25.3.2020 klo 15.30—21.26

Täysistunto alkoi klo 15.30. Täysistunto keskeytettiin klo 15.58. Täysistuntoa jatkettiin klo 19.49. Täysistunto päättyi klo 21.26.

Puhetta johtivat puhemies Matti Vanhanen (15.30—15.58) ja toinen varapuhemies Juho Eerola (19.49—21.26).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Nimenhuudon sijasta merkittiin läsnä oleviksi ne edustajat, jotka osallistuivat edelliseen täysistuntoon.

2. Muu asia: Valtioneuvoston asetus varhaiskasvatuksen sekä opetuksen ja koulutuksen järjestämisvelvollisuutta koskevista väliaikaisista rajoituksista Valtioneuvoston asetus varhaiskasvatuksen sekä opetuksen ja koulutuksen järjestämisvelvollisuutta koskevista väliaikaisista rajoituksista annetun valtioneuvoston asetuksen 3 §:n muuttamisesta

Muu asia M 4/2020 vp

Muu asia M 6/2020 vp

Valiokunnan mietintö PeVM 6/2020 vp

Ainoa käsittely

Puhemies Matti Vanhanen: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 2. asia. Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö PeVM 6/2020 vp. Nyt päätetään, onko asetus kumottava. — Perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja.

Keskustelu

15.31 **Johanna Ojala-Niemelä sd** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Perustuslakivaliokunnan arvioitavana on ollut valmiuslain 88 §:n 3 kohdan ja 109 §:n 2 momentin nojalla annettu valtioneuvoston asetus. Asetuksessa säädetään varhaiskasvatuksen sekä opetuksen ja koulutuksen järjestämisvelvollisuutta koskevista väliaikaisista rajoituksista. Asian käsittelyyn on yhdistetty asetuksen 3 §:n muuttamisesta annettu asetus, jossa poistetaan opetuksen järjestämisvelvollisuuden rajoituksen rajoituksesta edellytys vanhempien toimimisesta yhteiskunnan toiminnan kannalta kriittisillä aloilla. Arvioitava asetus on säädetty valmiuslain 88 §:n 3 kohdan ja 109 §:n 2 momentin nojalla.

Pöytäkirja PTK 33/2020 vp

Valmiuslain sanotut säännökset samoin kuin valtioneuvoston käyttöönottoasetuksen 2 ja 6 § muodostavat pohjan arvioitavalle soveltamisasetukselle. Tällaiset valmiuslain soveltamista koskevat asetukset tulee perustuslain 23 §:n ja valmiuslain 10 §:n mukaan antaa eduskunnan käsiteltäviksi. Eduskunta päättää, onko asetukset kumottava.

Asetuksen mukaiset rajoitukset merkitsevät osin syvälle käyvää puuttumista perusoikeuksiin. Sääntelyllä on kuitenkin hyväksyttävä tavoite estää pandemian hallitsematonta leviämistä. Säännöksillä pyritään välittömästi suojaamaan ihmisten oikeutta elämään, jota pandemian hallitsematon leviäminen vakavasti uhkasi. Valiokunnan mielestä sääntely on pääosin asianmukaista, saadun selvityksen valossa välttämätöntä ja sen verraten lyhyt voimassaoloaika huomioiden myös oikeasuhtaisuusvaatimuksen mukaista.

Perustuslakivaliokunta kiinnitti kuitenkin huomiota asetuksen 3 §:n 4 momenttiin sellaisena kuin se on valtioneuvoston asetuksessa. Säännöksen mukaan perusopetuksen järjestämisvelvollisuuden rajoitukset eivät koske niitä esiopetuksen oppilaita, perusopetuksen 1.—3. vuosiluokkien oppilaita eikä perusopetuslain mukaisen erityisen tuen päätöksen saaneita oppilaita, joiden huoltajat työskentelevät yhteiskunnan toiminnan kannalta kriittisillä aloilla. Perustelumuistion mukaan säännös turvaisi lapsen hoitoa tarvitsevan vanhemman työssäkäynnin. Perustelumuistioon sisältyy laaja luettelo yhteiskunnan toiminnan kannalta kriittisillä aloilla työskentelevistä. Luetteloa ei ole tarkoitettu tyhjentäväksi, ja perustelumuistion mukaan ajantasaista listaa ylläpidetään opetus- ja kulttuuriministeriön internetsivuilla.

Säännös olisi valiokunnan mielestä ollut ongelmallinen. Valiokunnan mielestä sinänsä perusteltu sääntely olisi tullut laatia asetukseen otettavilla olennaisesti täsmällisemmillä ja tarkkarajaisemmilla säännöksillä yhteiskunnan toiminnan kannalta kriittisillä aloilla työskentelevistä tai tällaisen ihmisryhmän määrittelyn perusteista.

Valtioneuvosto on kuitenkin antanut 20. maaliskuuta asetuksen varhaiskasvatuksen sekä opetuksen ja koulutuksen järjestämisvelvollisuutta koskevista väliaikaisista rajoituksista annetun valtioneuvoston asetuksen 3 §:n muuttamisesta. Säännöksestä on poistettu rajausta vanhempien toimimisesta yhteiskunnan kriittisillä aloilla. Valiokunnalla ei ole huomautettavaa rajauksen poistosta.

Perustuslakivaliokunta kiinnittää kuitenkin perusopetusta koskevan sääntelyn osalta huomiota kouluruokailuun. Maksuton perusopetus tarkoittaa perustuslakivaliokunnan perusoikeusuudistuksen yhteydessä omaksuman kannan mukaisesti myös riittävää ravintoa. Valiokunta kiinnittää valtioneuvoston vakavaa huomiota asiaan. Perustuslakivaliokunnan mukaan valtioneuvoston on seurattava tarkkaan valmiuslain ja siinä säädettyjen valtuuksien käytön soveltamisedellytysten täyttymistä sekä soveltamisessa mahdollisesti havaittavia ongelmia.

Perustuslakivaliokunta esittää, ettei valtioneuvoston asetuksia kumota.

15.35 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! Haluan alkuun antaa kiitosta opetusministeri Li Anderssonille siitä, että ylioppilastutkinnon kokeita keskitettiin. Se oli varmasti oikea ratkaisu. Siitä on tullut lukuisilta abiturienteilta ja heidän vanhemmiltaan kiitosta. Ja kiitos myös valiokunnan puheenjohtajalle, edustaja Johanna Ojala-Niemelälle, erinomaisen hyvästä ja nopeasta ja perusteellisesta työstä.

On ollut varmasti myös perusteltua, että lähiopetusta on rajattu varsin merkittävästi. Koulujen, oppilaitosten, yliopistojen, ammattikorkeakoulujen, kansalaisopistojen ja muun vapaan sivistystyön tilat on suljettu ja lähiopetus on niissä keskeytetty. Nyt on otettu pieni

Pöytäkirja PTK 33/2020 vp

askel taaksepäin tässä pienimpien oppilaiden kohdalla eli perusopetuksessa olevien 1.—3. luokan oppilaiden lähiopetuksen suhteen, joka alun perin oltiin rajaamassa vain kriittisillä aloilla toimiville. Nyt tämä kirjaus on poistettu, ja olen valitettavasti saanut kyllä huolestuneitakin viestejä, arvoisa opetusministeri, tästä. Edelleen meillä siis varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen 1.—3. luokan oppilaat osittain jatkavat toimintaansa. Lähiopetusta antavat opettajat ja varhaiskasvattajat, jotka altistuvat joka päivä ilman suojavarusteita lukuisille kontakteille.

Sain viestin esimerkiksi Tampereelta, jossa päivittäin 850 lasta on koulussa ja näistä monet puhtaasti vain ”päivähoidossa” kouluissa perhetilanteensa vuoksi. Nyt siis lapsista ovat kouluissa ne, jotka eivät ole voineet jäädä kotiin, ja täytyy kysyä, onko tämä tasa-arvoista ja reilua näitä lapsia kohtaan. Silloin tulemme niihin perheisiin, joiden vanhemmat eivät ole voineet jäädä etätöihin ja joilla ei ole taloudellisia mahdollisuuksia jäädä oman lapsensa kanssa kotiin. Eli nyt meillä on lapset hyvin epätasa-arvoisessa asemassa siksi, että näissä perheissä, joissa ei ole ollut taloudellista mahdollisuutta jäädä lastensa etäopetusta valvomaan tai hoitamaan sinne kotiin, ovat lapset edelleen suoraan sanoen pakotettuja menemään lähiopetukseen. Tämä on mielestäni tässä kyllä iso ongelma, ja itse nostin esille josain vaiheessa ajatuksen siitä, olisiko näiden perheiden toimeentulon varmistamiseen löytynyt jokin ratkaisu, niin että myös ne perheet, joilla ei etätö tai taloudellinen asema ole mahdollistanut toisen vanhemman kotiin jäämistä, olisivat voineet tämän ratkaisun tehdä. Se olisi ollut tasa-arvoisempaa ja reilumpaa myös näitä pieniä lapsia kohtaan. Sama ongelma itse asiassa näkyy meidän varhaiskasvatuksessa ja päivähoidon puolella tällä hetkellä. Siellä monet lapset ovat edelleen ryhmissä ja nämä ammattilaiset, jotka kasvatustyötään tekevät, altistuvat osittain edelleen isoille kontaktimäärille. Haasteena koulupuolella on osassa kuntia ollut myös keskittäminen, jossa vähenevät oppilaat on jälleen keskitetty isompaan yksikköön, ei kuitenkaan niin isoihin kuin ehkä normaalissa tilanteessa on ollut. Tietysti miellyttävää on ollut kuulla se, että varsin monet perheet ovat pystyneet tämän ratkaisun tekemään. Mutta se ei, arvoisa opetusministeri, lohduta niitä perheitä, joilla ei tätä taloudellista mahdollisuutta ole ollut.

Haluan tässä keskustelussa nostaa esille vielä myös ruokahuoltotilanteen etäopetuksessa olevien lasten kohdalla. Esimerkiksi Janakkalan kunta on ottanut käyttöön tällaisen eväspakettien jakojärjestelmän, jossa perheille jaetaan kotona valmistettavaksi raaka-aineet kahden viikon kouluruokia varten. Toivoisin, että tämä hyvä käytäntö voisi levitä myös ympäri Suomen.

Mutta kuulisin mielelläni opetusministeri Li Anderssonilta kommenttia tästä, miten toimia näiden perheiden kohdalla, joilla ei ole ollut mahdollisuutta omaa lastaan taloudellisista syistä ottaa kotiin, pois näistä ryhmistä. Mikä on teidän kommenttinne heille?

15.40 Sari Multala kok: Arvoisa puhemies! On hyvä, että perustuslakivaliokunta on nyt pikaisella aikataululla käynyt tämän sääntelyn läpi ja ikään kuin todennut ne reunaehdot, joilla tällaisia perusoikeuksien rajoituksia voidaan toteuttaa.

Jos nyt kuitenkin katsoo sitä mietintöä — ja jos nyt oikein tulkitsin — niin itse asiassa tämä kriittisten alojen listaus olisi ollut mahdollista tehdä, jos perusteet olisivat olleet hie- man ikään kuin huolellisemmat. Tästä herääkin kysymys, että onko tätä kriittisten alojen listaa tarkoitus päivittää siltä varalta, että vielä tulevana viikkoina ja kuukausina joudutaan menemään tiukempiin rajoituksiin siinä, kenellä on oikeus lähiopetukseen ja kenellä ei.

Pöytäkirja PTK 33/2020 vp

Valitettavasti tässä jäi nyt aika auki vielä muutama asia, joihin sivistysvaliokunnassa kiinnitimme erityistä huomiota. Yksi niistä on se, että nythän ei olla siirrytty kotiopetukseen vaan etäopetukseen. Eli tällaisessa tilanteessa, jota meidän perusopetuslakimme ei tunne, auki jäävät ne vastuut, joiden rajoissa siellä toimitaan. Kuulemisessa ymmärsimme kuitenkin, että vastuut ikään kuin rajoittuvat siihen juridiseen vastuuseen, eli siinä mielessä opettajat voivat hengähtää helpotuksesta. Ei voi tietenkään olla mahdollista, että valvotaan niitä olosuhteita, mitä kotona on, sillä tavoin kuin koulussa voidaan tehdä sitä, mutta kunnan osalta vastuukysymys on kuitenkin erittäin merkittävä, ja tähän liittyen olisikin mielenkiintoista kuulla, onko valtioneuvostossa pohdintaa siitä, tulisiko jollakin tavalla täsmentää tätä vastuukysymystä nyt, kun oppilaat ovat pääosin kuitenkin etäopetuksessa.

Toinen avoinna oleva kysymys, johon perustuslakivaliokunnan mietinnössä nyt ei otettu kantaa, on oppilas- ja opiskeluhoito. Tässä tilanteessa, jota tuossa jo edustaja Heinonen kuvasi, siellä on paljon sellaisiakin perheitä, joissa varmasti on nyt entistä suurempi tarve lapsilla ja nuorilla oppilas- ja opiskeluhoitoon. Ehkä on ihan hyväkin, että ei liian tarkkarajaisia sääntöjä aseteta ikään kuin lainsäädännön näkökulmasta sille, kuinka sitä tullaan hoitamaan. Mutta se, kuinka sitä voidaan hoitaa pääosin etänä niin, että lapset ja nuoret saavat kuitenkin tarvitsemansa avun, on erittäin tärkeää nyt tässä tilanteessa, kun valitettavasti meillä on paljon sellaisia perheitä, joissa tarvitaan apua ja tukea. Heillä pitää olla siihen oikeus myös näissä poikkeustilanteissa.

Kolmas asia, johon nyt sitten perustuslakivaliokunta kiinnitti painavaa huomiota, on kouluruokailun järjestäminen ja riittävä ravinnon saanti, joka on meillä ihan perustuslaillisenkin oikeus. Kouluruokailun järjestämisessä tänä poikkeusaikana ollaan kunnissa nyt otettu erilaisia käytäntöjä käyttöön. Tähän ehkä toivoisi nyt aika nopeaa selvennystä valtioneuvoston taholta, kun perustuslakivaliokunta kiinnitti valtioneuvoston painavaa huomiota siihen, että on jollain tavalla huolehdittava tästä — näin tätä valiokunnan mietintöä tulkitsin — kuinka se annetaan kunnille tehtäväksi ja kuinka tarkkoja rajoituksia siihen tulee.

On, totta kai, ihan selvää, että pitää ottaa huomioon se, että jos ruokailu järjestetään, niin hygieniasta huolehditaan eikä lisätä lähikontaktien riskiä. Mutta on sitten toisaalta myös todella tärkeää, että silloin kun perheessä on yksi tai useampi lapsi — tai yksinhuoltajaperheissäkin — on todella sellainen tilanne monella, että sille ruoalle on todella suuri tarve. Liian monella lapsella ja nuorella kouluruoka on päivän ainoa lämmin ateria.

Vielä yksi kysymys, johon on tullut ainakin itselleni paljon kysymyksiä. Varhaiskasvatustamaksujen osalta on hyvät ja selkeät suositukset annettu kunnille ja kunnat ovat niitä läheneet toteuttamaan, eli niiden lasten osalta, jotka eivät osallistu varhaiskasvatukseen suositusten mukaisesti, on monissa kunnissa nyt jo luvattu täysimääräisesti nämä käyttämättömät päivät hyvittää. Kuitenkin sama tilannehan koskee myös kerhoja ja iltapäivätoimintaa, erityisesti kerhoja tietysti, joista peritään maksuja, ja siinä on vielä hiukan epäselvyyttä, kuinka näiden osalta toimitaan. Se tietenkin aiheuttaa taas lisähaasteita sinne seuraavalle taholle eli kerhojen ja iltapäivätoiminnan järjestäjille. Mutta sitten taas perheiden kannalta kun katsotaan, niin siinäkin on samantyyppinen tilanne kuin varhaiskasvatustamaksujen osalta, eli silloin kun ei ikään kuin käytetä sitä palvelua, niin se on taloudelliseltakin kannalta monelle erittäin merkittävä raha, joka jäisi sitten käytettäväksi esimerkiksi niihin perheen kasvaneisiin ruokakustannuksiin.

Ymmärrän, että ministerillä ei varmaan kaikkiin näihin tiettyihin asiakohtiin ole vastausta tässä ja nyt, mutta varmaan ajan kanssa näihin saamme sitten vastauksen. — Kiitos.

Pöytäkirja PTK 33/2020 vp

15.45 Hanna-Leena Mattila kesk: Arvoisa puhemies! Valmiuslaki on vaikuttanut koulu-työhön Suomessa. Oppilaitokset ja koulut ovat siirtyneet etäopiskeluun, mikä on tuonut melkoisen muutoksen kymmenientuhansien perheiden, koululaisten ja opiskelijoiden elämään. Opettajat ja rehtorit ovat myös uudessa haasteellisessa tilanteessa, kun ovat joutuneet siirtämään opetuksen sähköiseen maailmaan.

Viime perjantaina sain paljon yhteydenottoja opettajilta ja rehtoreilta sen jälkeen, kun täsmentyi tieto, ketkä 1.—3. luokan oppilaista ovat lähiopetuksen ja ketkä etäopetuksen piirissä olevia. Opettajakunta oli lyhyellä varoitusaajalla luonut sähköisen opettamisen olosuhteet tunteja laskematta ja vaivoja säästämättä. Ilmoitus siitä, että he joutuvat etäopetuksen lisäksi vastaamaan myös lähiopetuksesta, vaikkakin pienemmälle oppilasmäärälle, herätti tyrmistystä. Alkureaktio oli ymmärrettävä. Tuplavuoro ei varmasti tuntunut kivalta palkalta kaiken nähdyn vaivan jälkeen.

Valmiuslakia ei ole aikaisemmin ponnistettu käytäntöön. On ihan jo inhimillisesti ymmärrettävää, ettei kaikkia yksityiskohtia ja eri ihmisryhmien tasapuolista huomiointia ole hoksattu huomioida lakia säädettäessä. Nyt joudutaan korjaamaan näitä valuvikoja, ja siinä on perustuslakivaliokunta tehnyt ansiokasta työtä.

Haluan tässä yhteydessä kiittää opetusministeri Anderssonia siitä, että hän hyvin selkeästi kannusti vanhempia vastuulliseen toimintaan ja jättämään lapsensa etäopetuksen piiriin. Missään tapauksessa mukavuussyistä lasta ei tule lähettää kouluun, vaikka se nykypuitteissa olisikin ollut mahdollista myös niille vanhemmille, jotka eivät työskentele kriittisillä aloilla.

Arvoisa puhemies! Koulu on paitsi oppimisen ja lämpimän ruoan tarjoamisen paikka myös ryhmässä toimimisen ja tuetun oppimisen paikka. Vaikka tärkeintä näissä poikkeusolosuhteissa on turvata kansalaisten turvallisuus ja terveys, on myös tärkeää, että oppimisen oikeus toteutuu kaikille oppijoille. Entisenä opetusalan ammattilaisena pohdin seuraavia kysymyksiä:

Miten opetus on turvattu niille oppijoille, joilla on oppimisen haasteita ja jotka eivät kykene seuraamaan annettuja kirjallisia ohjeita ja jotka normaaliolosuhteissa tarvitsevat tukea opiskeluun?

Myös peruskoulunsa päättävien nuorten kohtalo on mielessäni. Tänäkin keväänä pitäisi useamman kymmenentuhannen yhdeksäsluokkalaisten päättää peruskoulu ja syksyllä aloittaa opinnot jossakin toisen asteen oppilaitoksessa. Jotta opinnot voisivat alkaa seuraavassa koulussa, pitää perusasteen opintojen olla suoritettuja, mistä on merkinä päästötodistus.

Kuluva kevät on historiallinen kaikkien ihmisryhmien kannalta, ja jos poikkeustila venyy suunniteltua neljää viikkoa pitemmäksi, on sillä väistämättä vaikutuksia koululaisten elämään. Kaikilla ei ole samanlaisia voimavaroja itsenäiseen opiskeluun, ja kärryiltä tipahdaminen vaanii nurkan takana. Onko opetusministeriössä mietitty, minkälaisia erityisiä kohdennuksia on tiedossa näille tipahdumisvaarassa oleville oppilaille? Meillä tavallisissakin olosuhteissa on iso joukko nuoria, jotka eivät saa päästötodistusta ja joille sen vuoksi sulkeutuvat monet ovet jatkoon. Nyt poikkeustilan aikana ei saa jättää näitä riskinuria oman onnensa nojaan.

Arvoisa puhemies! Minulla on täysi luottamus koulujärjestelmämme toimivuuteen myös poikkeusoloissa. On selvää, että joitain vaurioita oppimiseen tulee, mutta hyvällä suunnittelulla ja täsmätoiminnalla ne saadaan minimoitua. Haluan toivottaa Suomen opettajille ja kaikille kouluissa työskenteleville voimia arvokkaassa työssä, mitä he tekevät. Toivon, että työterveysjärjestelmä ja työyhteisö pitävät huolta opettajien, rehtorien ja koko

Pöytäkirja PTK 33/2020 vp

koulukokouksen jaksamisesta. Uupumusta on odotettavissa, kun kriisi pitkittyy koulukokousten pituiseksi.

15.49 Mia Laiho kok: Arvoisa puhemies! Valmiuslakiin liittyvä asetus liittyen varhaiskasvatukseen ja opetuksen väliaikaisiin rajoituksiin on merkittävästi vaikuttanut koulujen ja päiväkotien toimintaan. Viime viikko oli aikamoista hädellistä monessa koulussa, kun mietittiin, millä tavalla ruvetaan etäopetusta antamaan, ja kun ei tiedetty lapsimäärää, joka tulee lähiopetukseen. No sittemmin loppuviikosta selveni, että siinä asetuksessa, mikä alkuaan annettiin ja mihin perustuslakivaliokunta otti kantaa, nämä kriittiset alat, jotka mainittiin, olivat epätarkkoja, ja nyt perustuslakivaliokunta on siihen uudestaan ottanut kantaa ja tämä kohta on sieltä poistettu. Tämä tilanteen muutos tietenkin kouluissa oli erittäin ikävä, koska taas jouduttiin miettimään, millä tavalla opetus tullaan järjestämään, ja tässä vaiheessa suositeltiin, että vanhemmat, joiden ei tarvitse välttämättä laittaa lapsiaan lähiopetukseen, pitäisivät lapset kotona. Suurin osa näin on tehnytkin, ja onneksi lapsimäärä on ollut hallittu.

Näihin kriittisiin aloihin haluaisin kyllä sen verran ottaa kantaa, että olisi kyllä todella tärkeää, että pystyttäisiin määrittelemään ne kriittiset alat ja täsmentämään asetusta niin että epidemian edetessä on mahdollista kuitenkin määritellä ne kriittiset alat, koska me tiedämme, että meidän yhteiskunnan pyörimisen kannalta on aloja — sosiaali- ja terveydenhuolto, poliisi, palomiehet, Rajavartiolaitos, kaupan myyjät, jotka osallistuvat ruokahuoltoon, ja muuta — joilla olisi tosi tärkeää, että me pystymme kuitenkin turvaamaan työntekijöiden lapsille päivähoidon siinä tilanteessa, ja toisaalta myöskin se, että he pysyisivät terveisinä ja eivät sitten itse sairastuisi, että he pystyvät sitä tärkeää työtään tekemään.

Toinen asia, mihin haluan myös kiinnittää huomiota ja mikä täällä on ollut esillä, on kouluruokailu. Nyt meillä on suurin osa lapsista kotona etäopetuksessa, ja heiltä puuttuu myöskin semmoinen säännöllinen kontakti kouluun, että käytäisiin koulussa, ja olen erittäin huolissani niistä lapsista, jotka jäävät nyt sinne kotiin, jos kotona se tuki ei ole riittävää, ei opetuksellisesti mutta ei myöskään välttämättä muitten sosiaalisten olojen suhteen — he jäävät vähän sinne yksinensä. Sen takia myöskin tämä kouluruokailu olisi ollut hyvä, niin että olisi ollut joku sidos kouluun — millä tavalla se sitten järjestetäänkin, esimerkiksi eväspussityyppisesti — ja pyytäisin miettimään, olisiko tässä vielä mahdollista jollakin tavalla ohjeistaa valtakunnallisesti kuntia toimimaan ruokailun osalta. Meillä on kuntia ja kaupunkia, jotka itse oma-aloitteisesti ovat tähän tarttuneet, mutta niin kauan kuin siitä ei ole valtakunnallisia ohjeistuksia, se käytäntö on hyvin kirjavaa. Toivottavasti tähän asiaan vielä kiinnitetään huomiota.

Muutenkin kun tämä pitkittyy, epidemia kestää pidempään, niin voi tulla tarvetta kuitenkin lähiopetukselle ja koulun tuelle ja jatkossa kysyntää esimerkiksi päivähoidon suhteen voi tulla lisää. Siinä vaiheessa myöskin tärkeää olisi kriittiset alat pystyä sieltä nimeämään ja tarkentamaan niitä.

15.53 Opetusministeri Li Andersson: Arvoisa puhemies! Kiitoksia edustajille monista hyvistä kysymyksistä ja huomioista, vähän tätä keskustelua jo eilen täällä salissa käytiin.

Mitä tulee tähän kriittisten alojen listaukseen tai määritelmään, niin olen aivan samaa mieltä itsekin, että sellainen ehdottomasti tarvitaan Suomeen. Tässä nyt tavallaan paljastui se, että tällainen puute meidän kansallisessa varautumisessamme selvästi on, kun tätä ei ole virallisesti tai minkään virallisen tahon toimesta minnekään määritelty. Opetus- ja kulttuu-

Pöytäkirja PTK 33/2020 vp

riministeriö ei ole se taho, joka koko yhteiskunnan tasolla voi määritellä, mitkä ovat kriisiolosuhteissa kriittisiä aloja, ja siksi tätä valmistelua nyt tehdään valtioneuvoston kanslian toimesta.

Sitten edustaja Heinonen kysyi siitä, miten tämä muutos nyt on vaikuttanut oppilasmääriin esimerkiksi. Me pyrimme nyt saamaan aikaiseksi sellaisen kansallisen seurantajärjestelmän, jossa me aluehallintovirastojen kautta saisimme koko ajan tietoa siitä, paljonko meillä on lapsia varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa viikko viikolta. Tässä vaiheessa, tämän viikon tietojen mukaan, varhaiskasvatuksen piirissä olisi noin 26 prosenttia lapsista ja ykkös—kolmosluokilla noin 8 prosenttia. Tämä kansallinen arvio on se, että tässä ei ole tapahtunut mitään suurta muutosta edelliseen viikkoon verrattuna, mutta paikkakuntakohtaisia eroja kyllä voi olla. Eli huoltajat ovat hienosti myöskin noudattaneet niitä suosituksia ja ohjeistuksia, mitä on annettu.

Sitten liittyen erityisesti kouluruokailuun ja oppilashuoltoon: Tämän asetuksen logiikkahan on se, että se rajaa koulutuksen järjestäjien velvollisuuksia niissä poikkeuksellisissa oloissa, joissa nyt ollaan, ja se koskee myöskin esimerkiksi kouluruokailua ja oppilashuoltoa, joiden kohdalla tämä muotoilu, mitä on käytetty, on se, että kuntien pitää järjestää ne siinä laajuudessa kuin se on mahdollista. Se logiikka siinä on se, että ollaan haluttu myöskin jättää kunnille harkintavaraa sen suhteen, että — mikäli kunnat näin haluavat — on mahdollista myöskin järjestää etäopetuksessa oleville oppilaille kouluruokailua, mutta kehotan kyllä kuntia myöskin harkintaan siinä, millä tavalla se tehdään ja keille. Eilen keskusteltiin siitä, että joissakin kunnissa tällaista mahdollisuutta on tarjottu lastensuojelun piirissä oleville lapsille ja toisissa kunnissa se on tehty sen pohjalta, että on kartoitettu tarve perheissä. Jos meillä olisi kouluruokailussa joka päivä kaikki lapset, jotka muuten ovat kotona etäopiskelemassa, niin silloinhan tämä tavoite näiden rajujen rajoittamistoimien takana ei toteutuisi vaan ne lähikontaktit syntyisivät joka tapauksessa sen kouluruokailun yhteydessä. Oppilas- ja opiskelijahuollon osalta on samantyyppinen linjaus: eli siinä laajuudessa kuin on mahdollista. Tämäkin jättää kyllä kunnille sen mahdollisuuden. Toivon mukaan kunnissa ollaan myöskin valmiita ylläpitämään oppilas- ja opiskelijahuollon palveluita nuorille. Niitä on mahdollista järjestää etänä, puhelimitse. THL on myöskin antanut ohjeistuksia siitä, millä tavalla tällaisista kasvotusten tapahtuvaa konsultaatiota, esimerkiksi konsultaatiota koulupsykologin kanssa, on mahdollista järjestää niin, että se noudattaa näitä hygieniaoheistuksia ja sääntöjä.

Viimeisenä: Olen todella iloinen siitä, että tässä salissa kuitenkin kannetaan niin suurta huolta siitä, miten meidän nuoret ja lapset pärjäävät tämän poikkeuksellisen ajanjakson aikana. On aivan päivänselvää, että meidän tulee kiinnittää paljon huomiota nyt oppimisen tukeen, erityisesti tämän ajanjakson jälkeen, jotta me voimme huolehtia siitä, että kaikki lapset ja nuoret halutessaan myöskin saavat silloin mahdollisuuden lisäopetukseen siinä mittakaavassa kuin se on tarpeellista. Eli tässä pitää mennä lapsen etu edellä ja pyrkiä mahdollisimman hyvin huolehtimaan kaikkien lasten hyvinvoinnista ja tasa-arvosta, vaikka me valitettavasti olemme tilanteessa, jossa joudutaan näin ikäviä rajoitustoimenpiteitä kansanterveyden vuoksi tekemään.

Puhemies Matti Vanhanen: Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Täysistunto keskeytetään perustuslakivaliokunnan ja talousvaliokunnan kokousten vuoksi, ja sitä jatketaan valiokuntien kokousten päätyttyä noin kello 17.30.

Pöytäkirja PTK 33/2020 vp

Tähän loppuultaan: En voi vaikuttaa siihen, kuinka monta puheenvuoroa pyydetään. Meillä on ravintoloita koskeva lakiesitys illalla ensimmäisessä käsittelyssä, ja meidän pitäisi saada ensimmäinen käsittely keskusteluineen päätettyä kello 24 mennessä. Muussa tapauksessa istunto joudutaan kutsumaan lauantain sijasta sunnuntaina koolle.

Asian käsittely keskeytettiin kello 15.58.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 19.49.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Nyt jatketaan tänään aiemmin keskeytynyttä istuntoa ja mennään saman tien puhujalistaan.

19.49 **Mikko Ollikainen r:** Arvoisia puhemies, ärade talman! Vi lever i verkligen exceptionella tider och det gäller i högsta grad också bildningssektorn. Grundlagsutskottet har ju nu gett grönt ljus till förordningen om temporära begränsningar av skyldigheten att ordna småbarnspedagogik, utbildning och undervisning, vilket innebär att en stor del av undervisningen sker som distansundervisning. Vår uppgift är nu att godkänna den här förordningen, och det ska vi naturligtvis göra.

Det har varit en enorm kraftansträngning för alla parter det här: lärare, städer och kommuner, föräldrar och förstås eleverna och barnen. Att övergå från närundervisning i skolorna till distansundervisning är omtumlande för alla. I detta sammanhang är det viktigt att poängtera att det handlar om distansundervisning, inte hemundervisning. Det här är något som vi också poängterat i kulturutskottet. Vi har fortsättningsvis läroplikt, ansvaret ligger på utbildningsanordnarna och lärarna, inte föräldrarna — som naturligtvis också har gjort ett fantastiskt jobb.

Varje barn är unikt, behoven varierar. Skolan är för många barn deras trygga plats i vardagen. Av den orsaken är det viktigt att stödfunktionerna, såsom elevvård, fungerar så bra som möjligt i rådande situation. Det får inte heller uppstå en så kallad kunskapsskuld, så att vissa barn lämnar efter i undervisningen med tanke på framtida studier, då vi övergår till en normal situation senare. Lärarna om någon vet barnens situation. Ett stort tack till lärarna redan nu.

Distansundervisningen kommer nog aldrig att kunna ersätta behovet av den fysiska kontakten med lärare och övrig undervisningspersonal i skolorna. Utmaningarna med distansundervisningen finns, men med kreativa lösningar finner man ofta en väg. I många fall har vi lärt oss mycket av den digitala skolvardagen den hårda vägen nu, även om grundskoleundervisningslagstiftningen inte känner till begreppet distansundervisning.

Denna kris har redan lärt oss mycket. Det finns behov av att slå fast en lista på vilka de samhällskritiska branscherna är med tanke på framtida behov. Det här ska vi inte behöva tolka. Det är nu viktigt att ge tydliga instruktioner till utbildningsanordnarna. Dessa instruktioner måste vara möjliggörande, vi ska komma ihåg att sätten att ordna undervisningen är olika i olika kommuner. Det ska finnas möjlighet till kreativa lösningar.

Pöytäkirja PTK 33/2020 vp

Arvoisa puhemies! Viikko sitten alkoi etäopetus kouluissa, ja tämä on ollut aikamoinen haaste kaikille osapuolille — opetuksen järjestäjille, opettajille, vanhemmille ja oppilaille. Luin viime torstaina Facebook-statuksen, jonka opettaja oli kirjoittanut.

Luvalla luen teille tämän paljon kertovan päivityksen opettajan arjesta tällä hetkellä, elikkä kentän ääni:

"Huh. Nyt meikäope yrittää tiivistää vähän tunteja. Yritän kirjoittaa omasta näkökulmastani niin yleismaailmallisesti kuin tässä tilanteessa osaan ja pystyn.

Siirryimme oman luokkani ja omien ryhmieni kanssa etäopetukseen, mikä heitti meidät suurelta osin täysin uuden haasteen äärelle. Ensimmäiset päivät ovat olleet intensiivisiä, ylikuormitettuja, hauskoja, liikuttavia, meitä lähentäviä. Lapset ja nuoret ovat lähteneet innolla mukaan kaikkeen, mitä olen heille ehdottanut, vaikka jotkut jutut ovat olleet meille kaikille ihan uusia, vaikeitakin. Aistin vähän pelkoa, mutta paljon enemmän iloa ja intoa. En selviäisi tästä tilanteesta ilman oppilaiden vanhempien tukea, puhumattakaan siitä, että tiedän voivani aina nojata kollegoideni apuun, virtuaaliseen olkapäähän, asiantuntemukseen ja ymmärrykseen. Kiitos, te tiedätte, keitä olette. Suomalaisella opettajalla on suuri vastuu ja vapaus toteuttaa omaa työtään, niin myös tässä tilanteessa. Kiitos tästä luottamuksesta.

Pidän opetussuunnitelman sisältöjä ja tavoitteita vielä tärkeämpänä nyt sitä, että me voimme mahdollisimman hyvin. Sitä, että jokaisella lapsella ja nuorella säilyy päivittäinen yhteys omaan opeen, turvalliseen ja tuttuun aikuiseen, sekä tietysti omiin luokkakaverihin.

Jokaiselle päivälle yritän luoda oppilailleni koulurutiinin: tarpeeksi haastavaa ja mielenkiintoista tekemistä unohtamatta hassuttelua ja huumoria. Välillä onnistun, joskus mokaan. Opettelemme sietämään säätämistä ja epätietoisuutta. Tulee vaikeita ja raivostuttavia, turhauttaviakin hetkiä, mutta me selätämme ne yhdessä.

Loppujen lopuksi moni meistä täällä Suomessa on etuoikeutetussa asemassa. Juteltuani Saksassa työskentelevän [Puhemies koputtaa] opeystävän kanssa tuhahtelin ajatukselle siitä, että alkaisin postittelemaan oppilailleni monisteita."

Toisin sanoen hän myös nostaa esille tässä niitä henkilöitä, jotka ovat nyt todella haastavassa tilanteessa, elikkä tässä on tärkeä myös muistaa niitä, jotka tarvitsevat oppilashuoltoa kaikista eniten. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitoksia, edustaja Ollikainen. — Ja nyt, arvoisat edustajat: Kun edustaja, jolla on puheenvuoro, puhuu, niin muut ovat hiljaa. Sen takia täällä nuijaa koputellaan.

19.55 Tiina Elo vihr: Arvoisa puhemies! Suomalaiset lapset ja nuoret käyvät nyt toista viikkoa koulua etäopetuksessa kotoa käsin. Haluan tässä yhteydessä kiittää kaikkia opettajia, jotka olette venyneet nopealla aikataululla luoviin ratkaisuihin opetuksen järjestämiseksi.

Myös hallitus on joutunut toimimaan kovan aikapaineen alla ja korjaamaan nyt aiempaa linjausta ykkös—kolmosvuosiluokkien osalta, koska yhteiskunnan kannalta kriittisiä aloja ei ollut määritelty tarkkarajaisesti. Ongelma päädyttiin ratkaisemaan siten, että asetuksesta poistettiin maininta yhteiskunnan toiminnan kannalta kriittisistä aloista. Perustuslakivaliokunta toteaa mietinnössään, että se pitää havaitsemansa säännöksen viivytyksetöntä korjaamista asianmukaisena. On tärkeää, että poikkeusoloissakin lainsäädäntöä tehdään hu-

Pöytäkirja PTK 33/2020 vp

lellisesti. Haluankin kiittää perustuslakivaliokuntaa perusteellisesta työstä. Samoin kiitos ministerille ja hallitukselle asian nopeasta korjaamisesta.

Tästä muutoksesta huolimatta perheille suositellaan lasten pitämistä kotona etäopetuksessa, jos se mitenkään on mahdollista, ja näin valtaosa perheistä on myös toiminut, eivätkä oppilasmäärät kouluissa ole muutoksen jälkeen merkittävästi kasvaneet. Tässä kysytään myös työnantajien joustavuutta, että etätyön ja lasten etäopiskelun yhteensovittaminen on mahdollista.

Arvoisa puhemies! Digitalisaatiosta on puhuttu paljon. Nyt on pakon edessä jouduttu ottamaan konkreettisia harppauksia eteenpäin. Moni opettaja käyttää sujuvasti etätyökaluja ja on päivittäin yhteydessä oppilaisiinsa — tästä mainion esimerkin kuvasi edustaja Ollikainen äsken. Toisille sähköiset välineet saattavat olla vieraita, ja yhteydenpito saattaa jäädä Wilman varaan. Opettajat, koulut ja kunnat tarvitsevat tähän työhön edelleen tukea.

Arvoisa puhemies! Moni on tässä salissa jo korostanut oppilashuollon merkitystä. Meidän on pidettävä huoli siitä, että oppilaat ja opiskelijat saavat myös tässä poikkeustilanteessa tarvitsemaansa tukea. On tärkeää, että koulukuraattorit ja -psykologit ovat helposti etäyhteyden päässä lasten ja nuorten ulottuvilla. Koulunkäyntiavustajien lomauttamisesta on kuulunut kunnista huolestuttavia uutisia. Heille olisi tarvetta etäopiskelun tukena. Tähän on tärkeää luoda toimivia malleja.

On myös muistettava, että kaikille koti ei ole turvallinen paikka. Muun muassa Lastensuojelun Keskusliitto on ilmaissut huolensa siitä, että lastensuojelun asiakasmäärät voivat kasvaa koronaepidemian vuoksi. Tästäkin syystä on tärkeää, että opettajat ovat päivittäin yhteydessä lapsiin ja nuoriin.

Nyt tarvitaan uusia ratkaisuja lasten ja nuorten tukemiseen. Koulupsykologien ja -kuraattorien lisäksi lastensuojelun ja nuorisotyön etäpalveluita on nyt tärkeää kehittää. Moni auttava puhelin onkin jo tehostanut toimintaansa.

Arvoisa puhemies! Perustuslakivaliokunta kiinnittää mietinnössään huomiota myös siihen, että asetus ei sisällä sääntelyä kouluruokailusta. Tästäkin on tässä salissa useaan kertaan puhuttu ja todettu, että kouluruoalla on suuri merkitys lasten ja nuorten hyvinvoinnille. Aivan liian monelle se on päivän ainoa lämmin ateria. Nyt kunnat pohtivat vaihtoehtoja tarjota ruokaa myös sitä tarvitseville etänä opiskeleville lapsille ja nuorille. Kotikaupungissani Espoossa etäopetuksessa oleville koululaisille ja opiskelijoille aletaan tarjota eväitä maanantaista 30.3. lähtien. Huoltajat ja opiskelijat ilmoittautuvat eväiden hakijoiksi Wilmassa. Tämänkin osalta on tärkeää jakaa hyviä käytäntöjä kuntien kesken.

Niin opetusministeriössä, hallituksessa kuin kunnissa tehdään tälläkin hetkellä hartavoimin töitä, jotta lasten ja nuorten opetukseen ja hyvinvointiin liittyvät palvelut saadaan turvattua ja toimimaan. Kaikki tukeni tälle työlle.

19.59 Pasi Kivisaari kesk: Arvoisa herra puhemies! Kiitos perustuslakivaliokunnalle mietinnön arvokkaista huomioista. Kaiken lähtökohtahan on, että kaikki voitava tehdään ihmisten suojelemiseksi, koronavirustartuntojen lisääntymisen estämiseksi, terveyteen ja henkeen kohdistuvan uhan välttämiseksi.

Yksi monista keinoista lukuisten muiden toimien ohella on, että kohdistamme rajoituksia koulujen ja oppilaitosten toiminnalle ja poikkeamme opetuksen järjestäjän velvollisuuksista toteuttaa perusopetuslakia. Asetuksen mukaiset rajoitukset merkitsevät osin syvälle käyvää puuttumista perusoikeuksiin. Sillä on kuitenkin hyväksyttävä tavoite estää pandemian hallitsematonta leviämistä. Pidän erittäin hyvänä ratkaisuna sitä, mikä välittyy

Pöytäkirja PTK 33/2020 vp

myös perustuslakivaliokunnan mietinnöstä, että opetuksen järjestäjälle annetaan mahdollisuus järjestää toiminnat paikalliset olosuhteet ja oppilaiden tarpeet huomioon ottaen parhaalla mahdollisella tavalla.

Arvostan myös sitä, että kouluruokailun suhteen ei lähdetty ylitulkintoihin vaan asia esitetään kovin järkevällä tavalla. Meidän pitää koko ajan muistaa, mikä on fokus: suojeleminen rajoittamalla. Tässä kohtaa massajakelut ovat aina riski eikä kuntia ole viisasta pakottaa samaan muottiin.

Puhemies! Opetuksen järjestäjillä, mutta ennen muuta sosiaalihuollolla ja lastensuojelulla, on mahdollisuus, mikäli niin katsovat, järjestää ruokahuoltoon liittyvää apua esimerkiksi niille lapsille, joiden päivittäinen ravinto uhkaa jäädä vajaaksi. Perustuslakivaliokunta myös viisaasti toteaa, että lapsen etua on harkittava yksittäisten lasten kannalta tapaus- ja tilannekohtaisesti. Se on hyvin todettu.

Oppilashuollon palveluiden suhteen on todettava, että niitä toimintoja ei ole tietenkään lopetettu. Realismin nimissä on kuitenkin selvää, että toiminta on rajoittunutta ja lähtökohtaisesti niitä hoidetaan, kuten poikkeusoloissa usein käy, soveltaen ja keinoilla, mitkä ovat mahdollisia. Lasten ja perheiden hyvinvoinnin turvaamiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota opetustoimen sekä muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon sekä nuorisotoimen kanssa. Mutta on selvää, että kun korona väistyy, kurottavaa niin oppilashuollon kuin opimisen ja koulunkäynnin tuen suhteen riittää.

On myöskin hyvä huomioida, että emme siis ole siirtyneet kotiopetukseen vaan etäopetukseen. Lähtökohta on edelleen se, että opetus on perustuslain mukaista opetuksen järjestäjän antamaa opetusta, ei oppilaiden huoltajien vastuulla olevaa niin sanottua kotiopetusta. Oppivelvollisuus on siis edelleen voimassa, kuten sivistysvaliokuntakin on mietinnössään todennut.

Puhemies! Perustuslakivaliokunta on tehnyt hyvää työtä epätavallisessa tilanteessa.

20.03 Mikko Kinnunen kesk: Arvoisa herra puhemies! Tämä soveltamisasetus on muuttanut valtavasti koululaisten arkea. Nostan esille yhtenä asiana kouluruokailun, johon myös perustuslakivaliokunta kiinnitti mietinnössään huomiota.

Suuren perheen isä totesi minulle, että heidän perheensä ruokalasku on kesällä 2 000 euroa suurempi kuin talvella, kun kaikki lapset ovat koulusta lomalla ja syövät kaikki ateriansa oman keittiönpyödyän ääressä. Kouluruoka on tärkeä kaikille lapsille.

Tämän sinänsä välttämättömän asetuksen mukaan kouluruokailu toteutetaan siinä laajuudessa kuin se on mahdollista toteuttaa. Sivistysvaliokunta toteaa mietinnössään, että tämä johtaa hyvin erilaisiin tulkintoihin ja toteuttamisen tapoihin eri puolilla maata. Siitä olemme saaneet kuulla esimerkkejä. Valtioneuvosto on julkisuudessa rajannut, että kunnilla ei ole velvollisuutta järjestää kouluruokailua kotona opiskeleville lapsille. Kunnat voivat kuitenkin oman harkinnan perusteella järjestää sen. Kuten ministeri Andersson tänään muistutti, järjestelyissä on huomioitava, ettei se lisää merkittävästi lähikontaktien määrää ja sen vuoksi tartuntariskiä. Sivistysvaliokunta toteaa, että kouluruokailu on usealle perheelle ja lapselle erittäin tärkeä osa lapsen ravinnonsaantia ja tärkeä myös perheen toimeentulon kannalta. Ruokailun pois jättäminen voi syventää lapsiperheiden köyhyyttä. Perustuslakivaliokunta taas kiinnitti tänään aiheellisesti huomiota siihen, että tämän valmiuslain soveltamisasetus ei sisällä sääntelyä kouluruokailusta. Maksuton perusopetus tarkoittaa myös riittävää ravintoa. Siksi perustuslakivaliokunta haluaa kiinnittää valtioneuvoston

Pöytäkirja PTK 33/2020 vp

vakavan huomion tähän asiaan. Hallituksen ja viranomaisten tulee tarkasti seurata asetuksesta aiheutuvia ongelmia.

Minulla on huoli siitä, että ongelmia tulee. Hädän määrä kasvaa poikkeusolojen pitkityessä. Eristyminen ja elinpiirin kaventuminen voi lisätä mielenterveyden ongelmia. Pinnan alla muhivat ongelmat tulevat aivan kuin pintaan. Homma ei pysy hallinnassa, seinät kaatuvat päälle. Joka seitsemäs lapsi on elänyt jo tähän mennessä köyhyydessä. Jos tähän liitetään vanhempien mahdollinen lomautus, työttömyys tai koronakriisin tuomat muut vaikeudet, käsillä oleva ongelma on merkittävä.

Kun lapset opiskelevat kotona etäopetuksessa, he syövät kotona — jos ruokaa on. Kaikilla lapsilla ei ole mahdollisuutta terveelliseen ateriaan kotioiloissa. On ollut ilo kuulla, että joillakin paikkakunnilla ruokaa on huolehdittu lastensuojelun asiakkaille ja perheille tarpeen mukaan. Kouluruokailu on yhteiskuntamme merkittävä tuki lapsiperheille. Siitä on tullut ehkä mielissämme vähän liiankin paljon itsestäänselvyys. Maksuton kouluruoka puuttuu monesta maasta. Onkin arvioitu, että terveellinen kouluruoka voi olla yksi selittävä tekijä myös hyvälle oppimistuloksille — jaksaa keskittyä ja oppii paremmin, kun ei ole nälkä.

Kunnissa kannattaa löytää omaan maastoon sopiva tapa toteuttaa perheiden tuki myös ruoan osalta. Voisiko se olla ruokaraha, eväspaketti tai kouluruokalan valjastaminen tekemään ruokaa kotiin vietäväksi? Kuljetukseen voisi tulla mukaan vaikkapa vapaaehtoisia. Moni haluaa auttaa.

Arvoisa herra puhemies! Vaikka elämme poikkeusoloissa, meidän tulee huolehtia perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutumisesta. Lasten oikeuksien sopimus ja vammaisten henkilöiden oikeuksien sopimus ovat voimassa muuttumattomina myös poikkeavissa oloissa. Se tarkoittaa vaikkapa oppilashuollon toteuttamista, jota ei ole keskeytetty.

Voimia kaikille opettajille, vanhemmille ja oppilashuollon työntekijöille arvokkaaseen työhön. Sitä riittää myös tämän kriisin jälkeen. Valmiuslain asetuksella rajoitamme perusoikeuksia, jotta voimme suojella jokaisen lähimmäisen arvokasta elämää.

20.08 Veronika Honkasalo vas: Arvoisa puhemies! Täällä on eilen ja tänään ollut hyvää keskustelua opetuksen tilanteesta näissä poikkeusoloissa. Sivistysvaliokunnassa toivomme perustuslakivaliokunnalta selkeämpää linjausta muun muassa kouluruokailuun ja oppilashuollon toteuttamiseen. Nyt esimerkiksi valmiuslain soveltamisasetuksessa linjataan, että oppilashuolto toteutetaan vain siinä määrin kuin mahdollista. Tämä itse asiassa on aika ongelmallista, koska se siirtää suuren vastuun kunnille, ja me tiedämme nyt jo, että oppilashuollossa on isoja eroja kuntien välillä, ja tämä asettaa myös lapset ja nuoret eriarvoiseen asemaan.

Olin myös iloinen, että perustuslakivaliokunta näin painokkaasti kouluruokailusta linjasi, nimenomaan niin, että riittävä ravinto sisältyy olennaisena osana maksuttomaan perusopetukseen. Nyt tässäkin suhteessa jää sitten kunnille aika paljon vastuuta siinä, miten se toteutetaan järkevästi niin, että tartunnat pystytään välttämään, mutta uskon, että tässä varmasti pystytään kehittämään järkeviä toimenpiteitä, ja Opetushallituskin siinä varmasti on apuna. Mutta on todella tärkeää, että tästä pidetään kiinni. On tosiaan niin, että monille se kouluruoka on se päivän ainut lämmin ateria, ja jos on muutenkin vaikeuksia kotona, niin vielä kamalampaa on, että niitä vaikeuksia joutuu sietämään vatsa tyhjänä.

Itse eilen korostin puheessani lapsivaikutusten arviointia. Meillä paljon julkisuudessa on keskusteltu siitä, että vasta jälkikäteen voimme tietää, mitä vaikutuksia näillä rajoituksilla

Pöytäkirja PTK 33/2020 vp

on ollut. Mutta itse ajattelen niin, että meidän pitää myös ennakoon arvioida näitä vaikutuksia: meidän pitää koko ajan noudattaa lapsen oikeuksien sopimusta, meidän pitää minimoida haitalliset vaikutukset lapsiin. Itse asiassa on aika jännittävää, että me puhumme nyt asetuksesta, joka koskee kymmeniätuhansia lapsia ja nuoria tässä maassa, mutta missä on lasten ja nuorten oma ääni? Sitä ei ole paljon tässä keskustelussa kuulunut, ja lapsivaikutusten arviointiin kuuluu olennaisena osana myös se, että lasten ja nuorten oma ääni huomioidaan.

No, täällä edustajat nostivat jo esille sen, että etäopetus ei todella tarkoita sitä, että se olisi vanhempien vastuulla olevaa kotiopetusta, ja että me noudatamme perustuslakia tässä mielessä ja sitä, että se opetus on opetussuunnitelman mukaista. Kuitenkin tämä tilanne asettaa myös lapset ja nuoret hyvin eriarvoiseen asemaan sen suhteen, kuinka hyvin vanhemmat pystyvät tukemaan etäopetusta siellä kotona.

Ja lopuksi ehkä vielä totean: Kun Timo Heinonen tässä keskustelussa piti ensimmäisen puheenvuoron ja oli huolissaan siitä, saadaanko nämä prosentit pidettyä matalina etäopetuksessa, ja mitä jos käy niin, että sitten kun tilanne pitkittyy, niin laitetaan niitä alakoulu-laisia ikään kuin päivähoitoon sinne alakouluun tästä kriisitilanteesta huolimatta. Itse ajattelisin niin, että ehkä tällaisessa tilanteessa, jossa perheessä päädytään tällaiseen ratkaisuun syystä tai toisesta, koulu on se paras paikka lapselle. Eli tässä keskustelussa tulee muistaa se, että meillä on todella paljon lapsia, joille koti ei ole turvallinen paikka, ja silloin voi olla, että se koulu on paras vaihtoehto.

Vaikka meillä nämä asetukset muuttuivat, niin prosentit silti pidettiin matalina, ainoastaan 8 prosenttia tosiaan tällä viikolla alkuvuodesta osallistui lähiopetukseen. Uskon vahvasti siihen, että suomalaiset vanhemmat kaikissa mahdollisissa olosuhteissa, vaikeissakin sellaisissa, tekevät nyt kaikkensa tämän eteen, että tästä kriisistä selvitään. Mutta meidän pitää myöntää myös se, että on tilanteita, joissa lähiopetus voi olla sille lapselle turvallis-in paikka. [Timo Heinonen pyytää vastauspuheenvuoroa]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Arvoisat edustajat, emme aloita laajempaa debattia tässä, mutta koska edustaja Heinosen nimi mainittiin, niin minuutin mittainen vastauspuheenvuoro.

20.13 Timo Heinonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Edustaja Honkasalo kyllä joko vahingossa tai tahallaan ymmärsi puheenvuoroni aika lailla väärin. En puhunut niistä oppilaista, jotka ovat erityisoppilaita tai joilla on sellainen tilanne kodissa, että on hyvä, että he ovat koulussa, vaan puhuin siitä, että meillä on tällä hetkellä paljon sellaisia perheitä, jotka eivät taloudellisesta syystä pysty jäämään kotiin pienen lapsen päivähoitosta pois ottamiseen tai pienen koululaisen etäopetusta hoitamaan. On paljon niitä, jotka pystyvät sen hoitamaan etätyöllä, ja sitten niitä, joilla on taloudellisesti siihen varaa, mutta — edustaja Honkasalo, ajattelin, että te ymmärrätte sen — meillä on paljon niin pienituloisia perheitä, että he eivät tule toimeen, jos äiti tai isä joutuu jäämään ilman palkkaa sinne kotiin pienen lapsen kanssa. Sitä tarkoitin sillä, että nyt moni on niin sanotusti pakotettuna siellä koulussa, [Puhemies koputtaa] missä on huomattavasti korkeampi tartuntavaara kuin kodissa.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Takaisin puhujalistaan.

20.14 **Emma Kari vihr:** Arvoisa puhemies! Koronaepidemia ja tämä poikkeuksellinen kriisi, joka Suomea ja koko maailmaa on kohdannut, koettelevat ja koskettavat tällä hetkellä oikeastaan lähes jokaista ihmistä tässä maassa. Me joudumme säätämään aivan poikkeuksellista lainsäädäntöä, josta tämä perustuslakivaliokunnan mietintö on yksi hyvä esimerkki. Itse haluan kiittää niin opetusministeriön valmistelevia virkamiehiä kuin tässä talossa toimivia virkamiehiä kuin perustuslakivaliokunnan jäseniä, jotka ovat joutuneet koville siinä kohtaa, kun näin poikkeuksellisia lakeja tehdään.

Me olemme tänään saaneet suru-uutisia siitä, että koronavirus on Suomessakin vaatinut taas uusia uhreja — jo kolme ihmistä on menehtynyt tämän viruksen aiheuttamiin sairauksiin — ja haluan omasta puolestani esittää osanottoni uhrien omaisille. Tämä on se syy, minkä takia näitä lakeja tehdään. Me pyrimme nyt tekemään kaiken mahdollisen, jotta viruksen eteneminen, viruksen leviäminen pystytään estämään ja tätä tautia pystytään hidastamaan. Me teemme tätä, koska me pyrimme suojelemaan ihmishenkiä. Perustuslakivaliokunta toteaaakin mietinnössään, että päiväkotien ja oppilaitosten sulkeminen on ainakin jossain määrin tehokas keino hidastaa tämän vaarallisen taudin leviämistä. Nyt tehdään kaikki, mikä voidaan.

Jos kovilla ovat olleet asiantuntijat ja valmistelevat virkamiehet, niin kovilla ovat kyllä olleet myös työntekijät kunnissa, erityisesti opettajat, jotka ovat hyvin lyhyessä ajassa, lyhyellä varoitusaajalla joutuneet pistämään koko työnsä uusiksi, ja se työ, jota kaikkialla Suomen kunnissa tällä hetkellä tehdään, ansaitsee kyllä meiltä syvän kiitoksen. Yhdyn kaikkiin niihin puheenvuoroihin, joita tässä salissa on pidetty, joissa peräänkuulutetaan tukea opettajien työhön tässä äärimmäisen vaikeassa tilanteessa.

Kuten täällä erityisesti sivistysvaliokunnan jäsenet ovat todenneet, tärkeää tässä on muistaa se, että oppivelvollisuus on edelleen voimassa. Jokaisella lapsella ja nuorella tässä maassa on edelleen oppivelvollisuus, on edelleen oppioikeus. Me emme siirry kotikouluihin — vastuu opetuksen järjestämisestä, opetuksen antamisesta on edelleen kunnilla, edelleen kouluilla, edelleen opettajilla. Tästä syystä myös itse ajattelen, että on oikein, että jätetään tiettyä jouston varaa kentälle, jotta on harkintaa ja pystytään katsomaan näitä tilanteita myös yksilökohtaisesti. Aina tässä talossa ei tiedetä parhaiten, kun kyse on yksilöistä.

Haluan myös kiittää perustuslakivaliokuntaa siitä, että tässä poikkeuksellisessa tilanteessa kiinnitetään erityistä huomiota myös kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin. Vaikka tilanne on kuinka vaikea, me emme voi lipsua niistä kansainvälisistä velvoitteista, jotka meitä velvoittavat ja joihin me olemme sitoutuneet, ja erityisesti kun puhutaan lapsiin ja nuoriin liittyvistä asioista, meitä velvoittaa lasten oikeuksien sopimus. Lapsen etu on sellainen asia, jota ei voi koskaan ohittaa, on yhteiskunnassa tila mikä tahansa. Sen takia olen iloinen siitä, että niin moni edustaja on puheenvuoroissaan kiinnittänyt huomiota siihen, että erityisesti poikkeusoloissa liian usein lapsen etu ja sen huomioiminen jäävät jalkoihin, ja siihen, että vaikka me haluaisimme ajatella, että koti on aina paras paikka, se ei aina ole lapsille se turvallisin paikka, ja tällaisissa kriisioloissa myös sellaisissa kodeissa, joissa aikaisemmin on ollut kaikki hyvin, voi tulla vaikeuksia ja vaikeita tilanteita eteen.

Me tiedämme myös kansainvälisistä esimerkeistä sen, että koronatoimenpiteet ovat aiheuttaneet painetta lastensuojelun puolella, ne ovat aiheuttaneet tragedioita kodeissa. Tähän myös sivistysvaliokunta omassa lausunnossaan kiinnitti erityistä huomiota.

Ehkä vielä lopuksi toteaisin sen, että tätä epidemiaa ei pystytä kuitenkaan estämään pelkästään valtioneuvoston toimilla, sitä ei pystytä estämään pelkästään eduskunnan toimilla — tämä on epidemia, jota pitää estää kaikkialla Suomessa, tähän tarvitaan kaikki suoma-

Pöytäkirja PTK 33/2020 vp

laiset, ja sen takia kiittäisin kaikkia niitä ihmisiä, jotka tekevät tällä hetkellä töitä niin vapaaehtoistyönä, kouluissa kuin sairaaloissa sen eteen, että me pystymme pelastamaan ihmishenkiä ja samaan aikaan pitämään lapsista ja nuorista huolta.

20.19 Ari Koponen ps: Arvoisa herra puhemies! Ministeri ei nyt ole paikalla, hän päivälä oli mutta nyt on estynyt. Olisin halunnut häneltä kysyä tästä kriittisten alojen rajauksesta ja sen aikataulusta. Mielestäni se olisi saatava mahdollisimman nopeasti valmiiksi, koska voi tulla hetki, että tarvitsemme sitä nopeastikin — jos oppilasmäärät kouluissa alkavat kasvaa ja koulut pullistelevat oppilaita, siihen on silloin puututtava välittömästi. Me olemme tekemässä todella rajuja toimenpiteitä, ehkä sulkemassa Uuttamaata, ja ravintolat ja baarit pistetään kiinni, ja jos sitten näitä oppilaita alkaa olemaan koulut täynnä, niin se ve-sittää kyllä näitä muita toimenpiteitä.

Sitten tässä poikkeuksellisessa tilanteessa haluaisin vanhempia vähän rauhoitella ja muistuttaa heitä siitä, että antavat itselleen vähän armollisuutta, koska niin kuin täällä on tullut esiin, etäkoulu on kuitenkin eri asia kuin kotikoulu. Tällä hetkellä moni oppilas on etäkoulussa, ja silloin opetussuunnitelman toteuttamisesta vastaa opettaja. Vanhempien ei tarvitse osata aikaisempaa enempää mitään oppiainetta. On aivan varma, että meidän todella ammattitaitoiset opettajat sen tekevät, kunhan vanhemmat vain muistavat tsemptata ja tukea näitä lapsia opiskelussa.

20.20 Sanni Grahn-Laasonen kok: Arvoisa puhemies! Meillä Suomessa on vahvuus, joka kannattelee meitä myös kriisin hetkellä, ja se on suomalaiset opettajat, jotka ovat korkeasti koulutettuja ammattilaisia, jotka normaalioloissakin suunnittelevat ja toteuttavat opetusta hyvin joustavasti lastemme ja nuortemme parhaaksi itsenäisinä ammattilaisina. Tämä vahvuus kantaa nyt poikkeusoloissa. Eli opettajien laaja pedagoginen autonomia ja kyky ja ammattitaito, korkea koulutustaso auttavat, kun opetusta pitää todella nopeasti hyvin erityisissä olosuhteissa siirtää etäopetukseksi.

Eri puolilta maata kantautuu viestejä, miten taitavasti opettajat ja varahaiskasvattajat toimivat, miten luovia, kekseliäitä, ammattitaitoisia he ovat ja miten sitoutuneesti he venyvät tällä hetkellä pitkää päivää tehden. Kodin ja koulun yhteistyö nousee nyt arvoon arvaamattomaan, ja moni vanhempi onkin kertonut, että arvostus opettajia kohtaan on noussut.

Myönteisesti voimme nähdä, että tästä kriisistä varmasti jotain myöskin opitaan, vaikka kukaan tällaista oppimiskokemusta ei olisikaan toivonut. Viime hallituskaudella käynnistetty tutoropettajatoiminta ja laajat kehittämisohjelmat digioppimiseen ovat olleet tärkeä, odottamaton voimavara nyt.

Kunnat, jotka ovat järjestämisvastuussa opetuksesta, ovat olleet kovilla valtakunnallisten ohjeiden viipyessä ja muuttuessa. Ymmärrän hyvin, että se on tuntunut kunnista turhauttavalta ja ylimääräiseltäkin rasitukselta. Onneksi viikonloppuna ministeri Anderssonin viesti tavoitti perheet lopulta hyvin. Haluan kuitenkin sanoa, että ykkös—kolmosluokkien opettajista moni antaa tällä hetkellä etäopetusta ja lähiopetusta yhtäaikaaisesti, ja jokainen ymmärtää, että se on lähestulkoon mahdoton tehtävä. Siitäkin kyllä nyt hienosti on selvitty, niiden viestien pohjalta, mitä olemme saaneet.

Rehellistä on sanoa, että tasa-arvoiset mahdollisuudet ja oikeudet oppimiseen eivät tänä keväänä toteudu. Vanhemmilla on hyvin erilaiset mahdollisuudet tukea lastensa etäoppimista ja esimerkiksi ylläpitää ihan vaikka normaalia rytmiä arjessa. Tilanteen pitkittyessä

hallituksen on varauduttava siihen, että koulut tarvitsevat lisäresursseja ja oppilaat lisätukea viimeistään siinä vaiheessa, kun näinä viikkoina menetettyä kurotaan kiinni.

Oppilashuollossa näkyy ahdistuksen kasvu ja pelot, joiden käsittelyyn lapsilla ja nuorilla ei välttämättä ole riittävää tukea kotona. Tämä on kriisitilanne myöskin sillä henkisellä puolella. Opettajilta olen saanut jopa viestiä, että he eivät kaikki saa yhteyttä kaikkiin oppilaisiinsa etäopetuksessa, mikä on tietysti iso hälytyssignaali. Lastensuojeluun tulee kuormaa, kun arki ei toimi normaalisti ja varhaisen tuen palveluja on jouduttu paikoin sulkemaan. Lastensuojelussa toimivat järjestöt ovat ilmaisseet huolensa vähävaraisten lapsiperheiden pärjäämisestä, perhe- ja lähisuhdeväkivallan ja päihteiden käytön lisääntymisestä, vanhempien psyykkisten ongelmien syventymisestä sekä uupumisesta sekä parisuhteen ongelmien lisääntymisestä ja huolto- ja tapaamisriitojen pahenemisesta. Nämä viestit meidän täytyy eduskunnassa ottaa vakavasti, ja meidän on kyettävä suojelemaan lapsia myös poikkeusoloissa.

20.24 Mikko Savola kesk: Arvoisa herra puhemies! Tärkeintä on huolehtia opettajien ja lasten sekä nuorten turvallisuudesta, heidän terveydestään, tämän epidemian tai pandemian edetessä, ja mitä paremmin me tämän pystymme tekemään, sen parempi meillä myöskin jatko tässä maassa on. Siksi on etäopetus, siksi koulut ovat kiinni, pois lukien nyt sitten perustuslakivaliokunnankin määrittelemät ykkös—kolmosluokat ja erityistä tukea vaativat oppilaat. Jos vanhemmat eivät voi millään lapsia siellä kotona pitää oman työtilanteensa takia — ensiksi puhuttiin näistä kriittisistä ammateista, mutta nyt ne on rajattu ulkopuolelle — niin lapsen voi sinne kouluun viedä, ykkös—kolmosluokkalaisten tai erityistä tukea vaativan oppilaan, mutta vahva suositus ja viesti on siitä, että heidät pidettäisiin kotona, hoidettaisiin lasta kotona ja tuettaisiin siinä oppimisessa siellä. Tämän myöskin opetusministeri Andersson viikonloppuna hyvin ja vahvalla viestillä toi julki.

Seuraan itse aika läheltä, mitä tämä kotiopetus on, kun opetetaan luokkaa ja samalla huolehditaan ykkös—kolmosluokkalaista ja päiväkotikäisestä lapsesta. Opettajien työ on todella vaativaa, ja ainakin omalla paikkakunnallani sivistystoimi on hyvin hoitanut sitä, kuinka opettajat pystyvät keskenään keskustelemaan, tsemppaamaan ja hakemaan niitä eri opetusmenetelmiä Wilman, Teamsin ja WhatsAppin kautta — eri nettisovellukset ja -ohjelmat, mitä on käytettävissä — ja opettajien innovatiivisuus on kyllä näin läheltäkin katsottuna erittäin hyvä Suomessa. Suomalainen opettajankoulutus on hyvä.

Opettajien työ on vaativaa, mutta nyt myös vanhemmilta vaaditaan paljon enemmän, ja on selvää, että kaikilla vanhemmilla ei ole valmiuksia antaa samanlaista tukea lapsilleen. Sen takia myöskin sitä armollisuutta pitää antaa, mikä täällä keskustelussa on tullut esille, ja erityisesti tukea opettajalle, että opettaja pystyy sitä etäopetusta antamaan. Ja kaikki tilanteet eivät siellä kotonakaan ole samanlaisia. Voi olla, että kouluruoka on se ainut lämmin ateria, jonka lapsi päivässä saa, ja sen takia on hyvä, että tähänkin asiaan on nyt kiinnitetty huomiota.

Kaiken kaikkiaan haluan vain todeta, että nyt ovat poikkeusolot. Se tarkoittaa sitä, että ollaan epämukavuusalueella, ja tarkoittaa sitä, että tilanne on erityinen ja vaaditaan venymistä niin siellä kotona kuin vähän jokaisessa ammatissa tällä hetkellä. Haluan vain omalla viestilläni sanoa sen, että otetaan tämä tilanne äärimmäisen vakavasti.

Vielä ihan loppuun: kun tämä akuutti kriisi päättyy, niin se on varma, että meillä päätäjillä, koko yhteiskunnalla on suuri savotta edessä kaiken sen kiinni kuromisessa, mikä nyt tulee näinä poikkeuksellisina aikoina, mutta kyllä me tästä selviämme.

20.27 Paula Risikko kok: Arvoisa herra puhemies! Ajattelin sivistysvaliokunnan puheenjohtajana kertoa hieman siitä, mitä sivistysvaliokunta tästä asetuksesta on ollut mieltä.

Sivistysvaliokuntahan pitää käsiteltävänä olevaa asetusta varhaiskasvatuksen ja opetuksen ja koulutuksen järjestämisvelvollisuutta koskevista väliaikaisista rajoituksista annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta erittäin tarpeellisenä, koska sillä poistetaan asetuksen 3 §:n 4 momentissa ollut tulkinnanvaraisuus kriittisten ammattiryhmien määrittelyä koskien, mihin sivistysvaliokunta kiinnitti lausunnossaan jo viime viikolla huomiota. Valiokunta tunnistaa kuitenkin mainitun kriittisten alojen määrittelyn tarpeen ja pitää tärkeänä, että jatkoa ajatellen yhteiskunnan toiminnan kannalta kriittiset alat tulemaan vielä arvioimaan ja määrittelemään riittävällä tarkkuudella. Se on tulevaisuutta varten hyväksi.

Sivistysvaliokunta pitää erittäin tärkeänä tehdä kaikki voitava ihmisten suojelemiseksi koronaviruksen tartuntojen lisääntymisen estämiseksi. Tämä asettaa vaatimuksia myös opetuksen järjestämiseen kouluissa, joissa lapset ja kouluhenkilökunta ovat kanssakäymisessä toistensa kanssa. Tämän vuoksi valiokunta pitää asetusta ja sen mukaisten toimien toteuttamista välttämättömänä.

Sivistysvaliokunta toteaa, että asetuksen perustelumuistiossa käsitellään rajoittamismahdollisuuksien tekemistä tartuntojen ehkäisemiseksi, mutta katsoo, että perustelumuistiossa olisi ollut tarpeellista esittää arvio siitä, miten asetuksessa opetuksen järjestäjille säädetyt mahdollisuudet rajoittaa maksuttomaan opetukseen kuuluvia palveluja ovat tarpeen välttämättömien opetuspalvelujen turvaamiseksi siten kuin valmiuslain 109 §:n 2 momentissa edellytetään. Tässä yhteydessä valiokunta viittaa kouluateriaa ja oppilashuollon palveluja koskeviin huomioihinsa perustuslakivaliokunnalle antamassaan viime viikon lausunnossa. Tähän nyt ottaa kantaa tämä perustuslakivaliokunnan mietintö, mutta ainoastaan vain siihen kouluruokailuun, ei oppilashuoltoon. Palaan tähän myöhemmin.

Rajoitukset opetuspalveluihin säädetään nyt käsiteltävänä olevassa asetuksessa siten, että opetuksen järjestäjälle annetaan mahdollisuus tehdä omalla päätöksellään eräitä asetuksessa määriteltyjä poikkeuksia opetuksen järjestämiseen. Rajoitukset eivät kuitenkaan koske esiopetuksen eikä perusopetuksen 1.—3. vuosiluokkien oppilaita eivätkä oppilaita, joilla on erityisen tuen päätös tai jotka ovat pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä.

Sivistysvaliokunta pitää hyvänä ratkaisuna sitä, että asetuksella annetaan opetuksen järjestäjille mahdollisuus järjestää toiminnat paikalliset olosuhteet ja oppilaiden tarpeet huomioon ottaen parhaalla mahdollisella tavalla. On tärkeää, että opetus- ja kulttuuriministeriö sekä Opetushallitus antavat opetuksen järjestäjien tarvitseman riittävän ohjeistuksen ja tuen paikallista päätöksentekoa varten.

Sivistysvaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että kotiin etäopetukseen asetuksen nojalla määrättyjen tai tässä poikkeustilanteessa vanhempien aloitteesta etäopetukseen siirtyvien oppilaiden opetus on perusopetuslain mukaista opetuksen järjestäjän antamaa opetusta, ei oppilaiden huoltajien vastuulla olevaa niin sanottua kotiopetusta.

Sivistysvaliokunta korostaa, että myös käsillä olevissa poikkeusoloissa oppivelvollisuus on voimassa. Opetuksen järjestäjien tulee informoida oppilaiden huoltajia riittävästi, jotta heillä on tieto poikkeusolojen opetusjärjestelyistä. On tärkeää, että perheitä opastetaan tekemään koululle ilmoitus oppilaan kotiin etäopetukseen jäämisestä, jotta koulussa osataan ottaa huomioon tämä opetuksen järjestämisessä ja oppilaiden poissaolojen seurannassa.

Sivistysvaliokunta korostaa, että etäopetuksen järjestäminen perusopetuksessa on uusi asia, sillä perusopetuslaissa ei siitä säädetä. Kouluissa on ryhdytty toteuttamaan ammatti-

Pöytäkirja PTK 33/2020 vp

taitoisten opettajien ja muun henkilökunnan voimin erilaisia ratkaisuja etäopetuksen toteuttamiseksi, ja valiokunta pitää tärkeänä, että tästä syntyneitä kokemuksia seurataan aktiivisesti ja tietoa hyvistä käytännöistä jaetaan kaikkien käyttöön. Sivistysvaliokunta pitää ehdottoman tärkeänä, että myös etäopetuksessa olevat oppilaat ja heidän huoltajansa saavat tarvitsemansa tuen lasten oppimisen jatkumiseksi mahdollisimman hyvin myös kotioloissa. Lasten ja perheiden hyvinvoinnin turvaamiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota opetustoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen sekä nuorisotoimen kanssa. Samoin sivistysvaliokunta korostaa huolehtimista siitä, että oppilaat saavat riittävän oppimisen ja koulunkäynnin tuen tilanteen normalisoiduttua.

Valiokunta painottaa, että opetuksen järjestäjät kannustavat kaikkia perheitä, jotka vain suinkin pystyvät, ottamaan lapsensa tässä poikkeustilanteessa kotiin etäopetukseen siinä tapauksessa, kun se suinkin on mahdollista. Poikkeuksellinen tilanne ja siitä selviäminen vaativat kaikkien yhteisiä ponnisteluja.

Tämä oli meidän yhtenävä lausuntomme, ja palaan sitten hieman myöhemmin, kun tuota perustuslakivaliokunnan mietintöä tuossa olen pohtinut, siihen kun siellähän on kaksi kohtaa, joista toiseen, mitä olimme esittäneet, on otettu kantaa, toiseen ei. Palaan niihin. — Kiitos.

20.32 Anders Adlercreutz r: Ärade talman! Vi har nu i en dryg vecka levit i exceptionella omständigheter och våra skolor har arbetat under exceptionella förhållanden, som har satt ganska stor press på både våra barn och våra lärare. Och det har gått bra, vågar jag påstå, mycket tack vare våra lärares exceptionella pedagogiska färdigheter.

Meillä on yksi viikko takana poikkeuksellisia järjestelyjä, ja uskallan väittää, että pääosin joka puolella Suomea asiat ovat edenneet hyvin, kiitos meidän opettajien hyvän pedagogisen osaamisen. Se on vaatinut paljon kekseliäisyyttä ja paljon joustoa, mutta uskon, että monet vanhemmat ja lapset ovat yllättyneitä siitä, miten hyvin asiat ovat edenneet.

Kouluissa tämä tarkoittaa, että joudutaan väkisin ehkä tekemään se digiloikka, joka piti joka tapauksessa tehdä, mutta kotonakin on opittu paljon uutta. Tänäkin kun heräsin, löysin yhden pojistamme keittiöstä pesemässä hellaa ja uunia — asia, jota ei normaalioloissa kyllä tapahtuisi. [Mikko Savola: Meillä siivottiin huone!] Nyt se tapahtui, kiitos kotitalousopettajan. Olen kuullut, että toiset lapset ovat korjanneet teknisissä töissä polkupyöriä tai wc:n vesilukkoa, on analysoitu Käpylän arkkitehtuuria kuvistunnilla, analysoitu omaa nurmikkoa ja sen kasvuvauhtia — eli lähipiirissäkin voi oppia, ja kaikki tämä oppi tapahtuu nyt aika suuren luovuuden innoittamana, ja uskon, että tässä tulee sellaista evästä, josta voi olla iloa sekä opettajille että oppilaille pitkälle tulevaisuuteen. Oppilaat ovat myöskin pakkotuneita ottamaan ehkä enemmän vastuuta omasta oppimisestaan ja toteuttamaan oikeasti tätä ilmiöpohjaista oppimista, mitä tässä muuten opetussuunnitelmien kauttakkin ollaan yritetty jalkauttaa. Eli kun kohta toivottavasti päästään taas koulunpenkille, niin repussa on paljon uutta opittua, joka kantaa varmaan pitkälle tulevaisuuteen.

Nämä rajoitukset koskevat myöskin päiväkoteja, ja olen kuullut, että aika monessa päiväkodissa on aika harva miehitys; harvassa ovat lapset, mutta henkilökuntaa on usein paikalla aika paljonkin, ja ehkä voisi kunnissa pohtia, voisiko etäopetusta tai etätyötä sitten ulottaa myöskin tälle henkilökunnalle, jotta siellä ei turhaan olisi liian paljon henkilökuntaa paikalla. Tässä olisi oiva tilaisuus myöskin suunnitella tulevaa, vaikka etänäkin omasta kotitoimistosta käsin. Tämä on toki kuntien vastuulla.

Pöytäkirja PTK 33/2020 vp

Kaikki toivomme, että tästä tilanteesta päästään nopeasti pois, että päästään nopeasti normaaleihin oloihin, ja niistäkin mittareista olisi hyvä mahdollisimman nopeasti keskustella, mitä me odotamme näistä toimista — mitkä ovat ne numeraaliset arvot, joidenka pohjalta tehdään tulevia päätöksiä, joilla nämä rajoitukset poistetaan, montako tartuntaa silloin saa olla päivässä, mikä on sairastuneiden määrä siinä tapauksessa — jotta voitaisiin luoda suunnitelmallisuutta ja jotain näkymää tulevaan ja jotta voisimme arvioida, missä vaiheessa näitä asteittaisia purkuja voitaisiin tehdä, jotta sekä koululaiset että opettajat voisivat päästä taas normaaliin työhön kiinni mutta myöskin koko muu osa meidän yhteiskunnastamme, yrittäjistä lähtien. Hekin kaipaavat nyt positiivista näkymää tulevaisuuteen, ja senkin piirtäminen on meidän vastuullamme.

20.36 Sari Essayah kd: Arvoisa puhemies! Tämä perustuslakivaliokunnan mietintö käsittelee, voisiko sanoa, viime viikolla hyväksyttyä lainsäädäntöä, josta kuitenkin nyt sitten jälkikäteisesti poistetaan, tästä opetuksen järjestämisvelvollisuuden rajoituksesta, nämä edellytykset vanhempien toimimisesta yhteiskunnan toiminnan kannalta kriittisillä aloilla. Tähän päädyttiin sen tähden, että meillä lainsäädännössä ei ole missään muualla määritelty sitä, mitkä ovat näitä yhteiskunnan kannalta kriittisiä aloja, ja niinpä tämä sitten perustuslain näkökulmasta asettaisi lapset yhdenvertaisuuden kannalta epätasa-arvoiseen asemaan, ja siksi tähän on sitten jouduttu päätymään. Tärkeää on, että valtioneuvoston kansliassa, niin kuin kuulin, nyt sitten valmistellaan tätä listausta, koska tällainen listaus on tärkeä olla olemassa ja on tärkeää, että jos meillä tulevaisuudessa näitä tilanteita tulee, niin meillä on etukäteen tiedossa, mitkä ovat näitä ammatteja, jotka katsotaan sitten yhteiskunnan kannalta kriittisiksi.

Tässä tilanteessa täytyy tietysti olla kiitollinen paitsi opettajille, jotka ovat tämän etäopetuksen saaneet hyvin käyntiin myöskin tässä tilanteessa, jossa he ovat nopeasti joutuneet esimerkiksi pienissä kouluissa huomioimaan sen, että nyt tämä läsnä oleva oppilasmäärä lisääntyykin, ja he ovat pystyneet näihin järjestelyihin, mutta myöskin sitten täytyy kiittää vanhempia siitä, että he ovat kotona saaneet nämä etäopetusolosuhteet toimimaan, ja toisaalta myöskin siitä, että huolimatta tästä rajauksen poistosta tämä oppilasmäärä ei ole kuitenkaan juurikaan lisääntynyt, ei ainakaan siinä määrin kuin ehkä vähän pelättiin. Siinä mielessä tämä kuitenkin on mennyt jotakuinkin niin, että oppilaat on pystytty pitämään siellä etäopetuksessa ja sitä kautta vähentämään tätä riskiä, joka näistä kohtaamisista siellä koulumaailmassa tulee.

Sivistysvaliokunta on tosiaan kiinnittänyt huomiota omassa lausunnossaan kouluruoan saatavuuteen ja ylipäätänsäkin siihen, millä tavalla tämän lapsen, jolla saattaa olla erityistarpeita, jotka saattavat johtua siitä perhetaustasta, oppipolkuun tämä etäopetusvaihe saattaa sitten vaikuttaa. Vaikka tässä yhteydessä ei sinällänsä keskustella siitä, miten tulevaisuudessa hallitusohjelmaa kenties ollaan toteuttamassa, niin tässä kuitenkin haluaisin jo sanoa sen, että on tärkeää, että kun tämä kausi, tämä kriisikausi, on ohi, niin me pitäisimme huolta erityisesti nyt siitä, millä tavalla näiden erityistarpeisten lasten ja toisaalta lasten kohdalla, joilla on ollut tässä etäopetuksessa varmaan omat haasteensa oppimisen kanssa, me pystymme varmistamaan, että he saavat sen tarvitsemansa tuen tuon koulupolun jatkumiseen. Siinä mielessä nyt tarvittaisiin kyllä kaikki se raha, mikä on ehkä ajateltu oppivelvollisuuden kategoriseen pidentämiseen, käytettäväksi nimenomaisesti nyt siihen, että me saamme tämän normaalin koulupolun sitten jossakin vaiheessa palautumaan ja pystymme

varmistamaan, että kaikilla lapsilla on ne oppimisen mahdollisuudet ja että heitä tuetaan heidän opinpolullaan ja että heidän erityistarpeensa huomioidaan.

Siinä mielessä voisi sanoa, niin kuin joku kollega täällä jo totesi, että ehkä tässä on toisaalta tullut myöskin sitten jonkunlaista digiloikan nopeuttamista tai ainakin näitten erilaisten oppimisvälineitten haltuun ottamista tavalla, jota varmaan emme toivoneet, mutta on kuitenkin myöskin sitten osoittautunut, että kouluopetuksessa tällä puolella on kehittämistä edelleenkin. Varmasti tämä sitten toimii omalla tavallaan siihen suuntaan, että kouluissa kiinnitetään näihin etäopiskelumahdollisuuksiin entistä enemmän huomiota ja varmaankin sitten välineistöä ja erilaisia toimintatapoja pystytään tulevaisuudessa päivittämään.

Kaiken kaikkiaan täytyy sanoa, että tämä ajanjakso on varmasti monissa kodeissa nostanut sellaista opettajan työn arvostusta ja ymmärrystä sille, että siellä koululuokassa monien oppilaitten ja monentasoisten oppilaitten kanssa toimiminen vaatii ihan erityisiä kykyjä ja taitoja. Ehkä voisi sanoa, että palaamme jälleen siihen aikaan, jossa kansakoulunopettajat olivat aikoinaan niitä kylän kynttilöitä, joita sitten monella tavalla arvostettiin, ja uskon, että opettajan työn arvostus on tänä ajanjaksona Suomessa myöskin kokenut tietynlaisen renessanssin.

20.41 Sari Tanus kd: Arvoisa puhemies! Perustuslakivaliokunta on todella viime päivinä istunut tiiviitä tunteja, pitkiä tunteja ja päiviä, ja tämä varhaiskasvatukseen ja opetukseen liittyvä esitys ja siihen nimenomaan liittyvä vanhempien toimiminen yhteiskunnan kriittisillä aloilla herätti paljonkin keskustelua. Nythän tämä uusi esitys sitten tuli ja tällainen määritelmä vedettiin pois.

Itse olin aika lailla hämmästynyt tämän asian suhteen ja muutamien muidenkin asioitten suhteen, kun meille on tullut tietoa ja vakuuttelua alun alkaen, että Suomessa olemme hyvin valmistautuneita erilaisiin tilanteisiin ja akuutteihin tarpeisiin. Esimerkiksi tällaista luetteloa tai listaa, mitkä olisivat yhteiskunnan toiminnan kannalta kriittisiä ammatteja tai toimia, meillä ei ole valmiina, ja monet muutkin asiat, mitkä nyt ovat tulleet näiden poikkeusolojen ja valmiuslain yhteydessä esiin, ovat todella hämmästyttäneet sillä, että meillä on vain niinkin paljon ikään kuin lähtökuopissa. Olisi toivonut, että meillä olisi ikään kuin siellä lipastossa, laatikossa runkoja valmiimpana nopeammin käyttöön otettavaksi.

Mutta kaiken kaikkiaan ensinnäkin iso kiitos meidän loistaville opettajille. Jo tänä aikana he ovat todella tehneet upeaa työtä ja käyttäneet luovuutta, keksineet keinoja. Jos aiemminkin olemme maailmalla liikkeessamme saaneet olla ylpeitä meidän opettajistamme, meidän koulujärjestelmästämmme, niin jotenkin tämän ponnistusjakson aikana, mikä meillä nyt on käsillä ollut, ovat suuren hatunnoston arvoisia meidän opettajat. He ovat osoittaneet, että heillä on luovuutta ja heillä on intoa ja heillä on suurta sydäntä myös tällaisissa tilanteissa keksiä keinoja ja huomioida opiskelijoita ja niitä pieniä lapsia, varhaiskasvatuksen ja alaluokkien oppilaita, aivan uskomattomalla tavalla. Että kiitos siitä opettajille, ja toivotaan jaksamista.

Tietysti silloin kun tämä säädös tuli, esitys, että nyt saisivatkin mennä kouluun kaikki alaluokkalaiset ja niin edelleen, niin hätkähdin kyllä tuota uutisointia, koska silloin tuli semmoinen mielikuva, että nyt sitten ovet avautuvat takaisin sinne. Mutta onneksi suuri osa vanhemmista, niin kuin tuolla valiokunnassakin opetuspuolelta olemme kuulleet, on kuitenkin pitänyt lapsensa kotona, on ymmärtänyt tilanteen vakavuuden. Näin todella näkisin, että pitäisi ollakin, että kaikki mahdolliset kivet ja kannot täytyisi vanhempien ja lä-

hipiirin kääntää, jotta ne lapset voisi pitää siellä kotosalla etäopetuksessa. Meillä kuitenkin on tämän koronavirusepidemian kanssa niin vakava tilanne, että todellakin kaikki keinot on pyrittävä etsimään, jotta lapset saadaan pidettyä siellä kotona etäopetuksessa. Ja niin kuin jossakin haastattelussa itse sanoin, aika monet meidän ikäluokastamme ovat varmaan sen työuransa aloittaneet niin sanotusti lapsenlukkana, niin että jo vähän vanhempikin koululainen voi ehkä olla apuna muutaman tunnin sen alaluokkalaisen kanssa ja auttaa sillä tavalla tai opiskelijat tai niin edelleen. Toivoisin myös vanhemmilta rohkeutta nostaa näitä asioita, haasteita, esiin ja kysellä apua.

Mutta sitten sellainen asia, minkä haluaisin nostaa esiin ja nostin valiokunnassakin, että nyt kun oppilaita on etäopetuksessa kotona, jonkin verran sinne koululle menee, niin ryhmiä on yhdistetty. Ja se viesti on kentältä tullut, että niin varhaiskasvatuksessa kuin alaluokillakin yllättäen voivatkin olla hyvin kookkaita ne ryhmät. Tässä kyllä vetoaisin siihen, kun meillä on ollut poikkeusoloihin, valmiuslakiin liittyen näitä suosituksia, että 10 hengen ryhmä olisi se suurin, mieluummin vielä pienempi mutta ei ainakaan suurempaa, että tätä noudatettaisiin myös kouluoloissa, ettei kävisi niin, että siellä onkin nyt sitten hyvin lähekkäin paljon suurempia ryhmiä. Silloin kyllä, jos me ajattelemme näitä mahdollisia tartuntaketjuja — ja erityisesti jos tämmöisten kriittisempien alojen vanhempien lapset siellä on — voi käydä niin, että virusta kantavat vanhemmat antavat sen lapsille, jotka eivät sairastu, mutta siellä lapset antavat sen toisillensa, ja sitten viedään se kotiin, ja ykskaks meillä voikin olla tietyllä alueella monia, jotka sitten sairastuvat yhtä aikaa. Elikkä ryhmäkoot ja nämä keinot — myös tämän asian pyytäisin koululla huomioimaan.

Mutta kiitokset vielä kouluille. Uskon, että kyllä tästä hyvällä yhteistyöllä ja sillä, kun jokainen tekee oman panoksensa, Suomi selviää. Paitsi että tehdään iso digiloikka, niin toivon mukaan niitä uusia keinoja ja sitä yhteisöllisyyttä ja naapuriapua ja toinen toisensa apua ja tukemista täältä löytyy. Toivottavasti se jää sitten jatkossakin meidän yhteiskuntamme tärkeäksi osaksi.

20.46 Hilikka Kemppi kesk: Arvoisa herra puhemies! Suomessa vallitsevat poikkeusolot, jotka näkyvät nyt myös koulujen arjessa — näin se on. 8-vuotias kummipoikani Aleksi oli katsonut viikko sitten hyvin tarkalla silmällä hallituksen tiedotustilaisuuden tästä asetuksesta ja pohtinut, miten se häneen vaikuttaa. Koronaepidemian myötä suurin osa koululaisista on tällä hetkellä siirtynyt etäopetukseen tämän asetuksen myötä. Oppivelvollisuus on edelleen voimassa, mutta opetusympäristö mullistui, ja lapsetkin sen nyt näkevät arjessaan. Nyt pitää muistaa, että tämä asetus on osa ainoastaan poikkeusoloissa tehtävää lainsäädäntöä. Se ei ole tavallista lainsäädäntöä vaan tämän järkyttävän kriisin myötä hyväksytty poikkeusjärjestely, jolla on oltava ehdoton määräaika.

Viime perjantain pelot lasten ryntäyksestä kouluun tämän asetuksen muutosten, tai korjauksen, seurauksena osoittautuivat toissa päivänä onneksi turhiksi: niin kuin ministerikin tänään totesi salissa, noin 8 prosenttia pienistä lapsista, alle kolmasluokkalaisista, on koulussa, eli määrän osalta ei ole tullut merkittävää nousua. Asetusta muutettiin perjantaina, sillä kriittisten alojen epätarkkaa määrittelemistä ei voitu pitää oikeudellisesti riittävänä — ja näinhän se on, että nettisivuille päivittyvä, www-sivujen takana oleva lista ei ole juridisesti kovin painava dokumentti. On tärkeää saada oikeudellista tarkastelua kestävä lista tulevaisuutta ajatellen pian, aivan kuten sivistysvaliokuntakin on tästä asiasta todennut.

On selvää, että opettajien ja koulujen henkilökunnan työn yhteiskunnallinen merkittävyys ja yhteistyö tulee nyt näkyväksi, oli kyse sitten varhaiskasvatuksesta tai peruskoulus-

Pöytäkirja PTK 33/2020 vp

ta tai mistä tahansa sivistyspuolen toimijasta. Saan paljon palautetta opettajilta, joita pelottaa lasten tuleminen kouluun tai päiväkotiin tartuntariskin vuoksi. Samalla saan paljon palautetta vanhemmilta, joita pelottaa lapsen laittaminen kouluun tai päiväkotiin tässä tilanteessa. [Timo Heinonen: Juuri näin!] Tämä tilanne tulee iholle aivan jokaiselle, jolla on pieni lapsi kotona. Ymmärrän, että tämä asia tulee iholle, ja pyrimme teitä parhaamme mukaan tukemaan muutosten tulkinnassa. Se on varmasti yksi kansanedustajan tärkeä tehtävä tässä kohtaa.

Koulukuraattori taas on yhä riippuvaisempi opettajien ja vanhempien yhteydenotoista. Lapsen mielipidettä pitää muistaa kysyä, kun ei nähdä joka päivä. Koulun arki on muuttunut kummasti, ja myös oppilashuollossa se nyt nähdään. Pääpiirteittäin tilanne tulee arvioida jokaisen lapsen kannalta yksilöllisesti. Pääohjeena on se, että etäopinnot kotona ovat nyt koulurakennusta parempi ratkaisu näissä poikkeusoloissa, missä me elämme.

Keskityn nyt pääsääntöisesti muutoksiin lapsille:

Tämän asetuksen rajoitukset merkitsevät osittain puuttumista lasten perusoikeuksiin. Näin olemme perustuslakivaliokunnassa ja sivistysvaliokunnassa todenneet. Näin tapahtuu esimerkiksi oppilashuollon ja kouluruoan kanssa, jotka ovat tässäkin salissa nousseet esille. Asetuksessa on kirjaus, jossa todetaan: ne tulee järjestää ”vain siinä laajuudessa kuin se on mahdollista”. Tämä on tietenkin pelottavaa, koska me annamme merkittävää valtaa kuntien päähän, mutta haluan myös alleviivata sitä, että uskon ja luotan siihen, että kuntien päässä osataan arvioida tämän kirjauksen painavuutta.

Perustuslakivaliokunta on katsonut, että poikkeusoloissa perusoikeuksia voidaan rajata, kun vaakakupissa samaan aikaan suojellaan toisen ihmisen henkeä. Syy, miksi helpotetaan kouluruokailun kohdalla: lapset kokoontuvat samaan paikkaan, on tärkeää etsiä luovia keinoja, jotta vältetään sosiaalisia kontakteja. Tai sitten kun puhumme oppilashuollosta, siinä kohtaa lapsia on auttamassa sosiaali- ja terveysalan ammattilaisia, ja tämän painavan kriisin pitkittyessä heitä todella tarvitaan muualla. Tämä ei tarkoita sitä, että oppilashuollosta voidaan luopua, vaan tulee kyetä auttamaan niitä lapsia, jotka tukea kiireimmin tarvitsevat. Ketään ei saa jättää pulaan edelleenkaan, ja terveydestä tulee huolehtia.

On tärkeää erottaa, että emme ole siirtyneet kotiopetukseen vaan etäopetukseen. Kiitos opettajille luovuudesta ja joustavuudesta tässä poikkeuksellisessa tilanteessa koko sydämestäni. Kiitos myös sivistystoimenjohtajille, jotka ovat esimerkillisellä tavalla kokoontuneet esimerkiksi omassa maakunnassani joka päivä tilannehuoneen ympärille, välittävät tietoa ja miettivät parhaimpia ratkaisuja sekä välittävät hyviä käytäntöjä eteenpäin. Se on jotain sellaista poikkeuksellista luovuutta ja intohimoa hoitaa nämä asiat hyvin, jota voimme ihailla ja kannustaa tässä kohtaa.

Voimme puhua digiloikasta yhdessä yössä, mutta pelit ja vehkeet puuttuvat edelleen monelta lapselta. On ongelmallista, että erityisesti perusopetuslaki ei tunnista etäopetusta, eikä siihen ole siksi syntynyt toimivia käytäntöjä. Osassa kouluja digitaalisten välineiden käyttö opetuksessa on pidemmälle kehittyntä kuin toisissa — niistä toki voidaan ottaa paljon mallia. Koulujen digiloikka yhdessä yössä onnistuu opettajien joustavuudella tässä kohtaa, mutta edelleen laitteista on huutava pula. Koulujen tehtävä on huolehtia, että oppilas saa koulusta mukaansa laitteet ja tarvikkeet. Olen huolissani kuitenkin niistä lapsista, joiden perheillä ei ole varaa ostaa tarvittavia laitteita, ja kuntienkin hankinnat voivat tässä kohtaa olla vähän vaikeita järjestää näin nopealla aikataululla. Sen vuoksi vetoan kaikkiin suomalaisiin siinä, että me voisimme myös tarjota niitä kaapeista löytyviä tabletteja ja tie-

Pöytäkirja PTK 33/2020 vp

tokoneita ja kännyköitä tässä kriittisessä poikkeustilanteessa koulujen käyttöön tarjottavaksi niille lapsille, jotka niitä kipeästi tarvitsevat.

20.54 Mari-Leena Talvitie kok: Arvoisa puhemies! Tässä taistelussa korona, tätä näkymätöntä, viheliäistä virusta, vastaan vaikutukset näkyvät meillä kaikilla arjessa, toisilla eri lailla, toisilla toisella lailla. Mutta on tärkeää, että tässä käsittelyssä olevassa valtioneuvoston asetuksen muuttamisessa tulkinnanvaraisuus poistuu, koska kyseessä ei todellakaan ole pieni asia. Tutustuin määriin, joita meillä tällä hetkellä on esimerkiksi peruskoulussa. Meillä on 564 100 oppilasta peruskoulussa, ja jos ajatellaan omaa aluettani, Pohjois-Pohjanmaata, niin siellä heistä on noin 10 prosenttia, vajaa 54 000 lasta. Viime syksynä näistä peruskoulun oppilaista tehostettua tukea sai yli 11 prosenttia eli lähemmäs 60 000 lasta ja erityistakin tukea useampi tuhat. Eli kyse on todella isosta asiasta, joka vaikuttaa meidän lapsiimme ja nuoriimme ja todella moneen perheeseen, ja siinä mielessä myös kotitaloudet ovat aivan uuden asian edessä. Viime viikolla on totuttu etäopetukseen ja etätöihin ja etätukeen ja monenlaiseen etäasiaan. Toivottavasti perheissä on myöskin riittänyt voimavaroja ja jaksamista olla läsnä ja tukea vanhemmuuteen.

Tosiaan tämä koskettaa monia kuntia, koska peruskouluista, kuten tiedetään, suurin osa, 95 prosenttia, on kuntien ylläpitämiä kouluja, ja siinä mielessä on tärkeää, että tämä tulkinnanvaraisuus tästä asiasta nyt tosiaan poistuu.

Oppivelvollisuus säilyy, ja vaikka eletään poikkeusoloja, kunnalla järjestämisvastuu on monessa asiassa. Kun kunnalla on järjestämisvastuu kouluun, niin kunnalla on myös järjestämisvastuu ja perusopetuslain mukainen vastuu siitä, että oppilas saa opiskella turvallisessa ympäristössä [Hilkka Kemppi: Kyllä!] ja saa myös kouluruoan ja oppilashuolto toimii. Erityisesti kannan huolta siitä, että vaikka meillä on poikkeusolot, me emme voi heikentää ihmisten ja erityisesti lasten oikeuksia ja mahdollisuuksia perustarpeisiin, joita ovat asunto, turvallisuus, muun muassa ravinto. Tämä oikeus turvalliseen oppiympäristöön kaipaakin vielä tässä tulevana viikkoina tältä salilta vahvempaa keskustelua.

Kuulin viime viikolla ensimmäisen koulukuraattorin palautteen: ”Mitä teen, kun en kuule mitään muuta kuin sen, että lapsi itkee puhelimesta?” Mitä voit tehdä siinä tilanteessa koulukuraattorina? Aika vaikea sanoa vastausta. Lähtekö paikalle, yrittääkö saada vanhempia yhteyttä — tietenkin yrittää jossain vaiheessa, mutta jos tiedetään, että asiat eivät ole... Ja kun tiedetään, että kaikissa perheissä erityisesti nyt myöskin viruksen ja meidän eduskunnan välttämättömien rajoitusten takia ihmisten toimeentulo ja tulevaisuuden suunnat ovat aikamoisessa sumennossa.

Olisin siis tosiaan odottanut, että PeV vielä vahvemmin ottaa kantaa oppilashuollon toimivuuteen. Olen tyytyväinen siihen, että PeV kiinnitti huomiota perusopetusta koskevan sääntelyn osalta nimenomaan tähän kouluruokailuun ja kirjoitti myöskin mietintöön, että valiokunta kiinnittää valtioneuvoston vakavaa huomiota siihen asiaan, että jokaisella pitää olla myös mahdollisuus riittävään ravintoon. Joskus kuulin, että tietyn teorian mukaan radikalisoitumisen eväät ovat seitsemän lämpimän ruoan puutteessa. Jos ihminen ei saa kolmeen ja puoleen päivään minkäänlaista lämmintä ateriaa, hän alkaa tehdä sellaisia toimia, joita hän ei kuuna päivänä olisi tehnyt neljä päivää taaksepäin, hän hakee jotain sen ruoan sijaan, ja sen takia meidän täytyy kiinnittää siihen erityistä huomiota.

Onni on myöskin se, että meillä on puhelimet, mobiililaitteet, joilla voi lukea ohjeita, katsoa kuvia, opetusvideoita, tai esimerkiksi Meet-ohjelman avulla, johonka kolmasluokkalaisen tyttäreni osalta olen tutustunut viime päivinä, saa yhteyden opeen ja koko luok-

kaan. Voi ottaa kuvan uuninpesusta, kuten edustaja Adlercreutz sanoi, tai tehdä liikuntatunnin, pöydän siivouksen tai jotain muuta. Pystytään todentamaan, että oppilas on tehnyt ne asiat etäopetuksessa, ja ne pääsevät saman tien sitten myöskin opettajille.

Arvoisa puhemies! Tähän loppuun vielä kiitokset opettajille, rehtoreille, koulun henkilökunnalle. Jonkin verran kannan huolta siitä, että useampi kunta päätyi nopeasti lomauttamaan kaikki koulunkäyntiavustajat, ja se ei välttämättä ole kovin kestävää politiikkaa. Ymmärrän sen talouspaineen itsekkin Oulun kaupunginvaltuutettuna mutta näen, että meidän pitäisi myös katsoa sitä, että taataan sitä turvallista ympäristöä niin koulussa kuin etäopetuksessakin. — Kiitos.

20.59 Iris Suomela vihr: Arvoisa puhemies! Kuten tässä salissa on useaan kertaan todettu, nyt eletään keskellä täysin poikkeuksellista aikaa ja tämä aika tulee varmasti vaikuttamaan lasten ja nuorten tulevaisuuteen aivan erityisellä tavalla. Siinä, missä aikuiselle muutama kuukausi voi tuntua silmänräpäykseltä, lapselle ja varsinkin lapsen oppimiselle se on yllättävän pitkä aika. Se on aika, jossa lapsi voi oppia vaikkapa lukemaan tai kirjoittamaan. Eli nyt puhutaan todellakin lasten elämän ja koko tulevaisuuden kannalta valtavan merkityksellisistä asioista. Siksi onkin ollut hienoa nähdä, että niin viranhaltijat kuin edustajat ovat varanneet tälle aiheelle aikaa ja todella kiinnittäneet yhdessä huomiota lasten oikeuksien toteutumiseen, sillä kuten on jo monta kertaa tässäkin salissa korostettu, lasten oikeuksien sopimus pätee myös poikkeusoloissa, oikeastaan nimenomaan poikkeusoloissa. Se on osittain olemassa juuri sen tähden, että sodan tai muun hätätilan aikana pidetään kiinni lasten oikeuksista niin hyvin kuin vain ikinä pystytään.

Nythän todella tarvitaan ihan kaikkien tukea ja työtä, jotta tästä suoriudutaan niin hyvin kuin vain ikinä voimme. Kiitokset kuuluvat niin kuntien opetushenkilökunnan jäsenille kuin vanhemmille, jotka ovat helpottaneet tätä tilannetta ja tehneet mahdolliseksi sen, että lapset ja nuoret pystyvät oppimaan myös kotona. Samalla on todella syytä kantaa huolta siitä, mitä tämä tilanne tekee lasten ja nuorten tulevaisuudelle pitkittyessään. On nimittäin niin, että THL arvioi epidemiahuipun koittavan vasta joskus siinä touko—kesäkuun tienoilla, eli voi hyvinkin olla, että lapset käyvät kouluvuoden loppuun näinä poikkeusolojen aikoina ja joutuvat opiskelemaan kokonaan etänä.

Siksi onkin valtavan tärkeää, että niin opetukseen kuin tukitoimiin panostetaan. Siksi on valtavan huolestuttavaa, että monessa kunnassa on nyt taloushuolien vuoksi päädytty lomauttamaan esimerkiksi koulunkäyntiavustajia tai sitten toisaalta kuraattoreja, koulupsykologeja, niitä ammattilaisia, joilla olisi nyt korostuneen tärkeä vastuu pitää huolta varsinkin heikoimmassa asemassa olevista lapsista ja nuorista, etenkin niistä lapsista ja nuorista, joille se koti saattaa todella olla valitettavasti jopa vaarallinen paikka, niistä lapsista ja nuorista, jotka todella kaipaavat sitä, että edes yksi luotettava, tuttu aikuinen on yhteydessä. Sen tähden perustuslakivaliokunta onkin kiinnittänyt huomiota siihen, että valmiuslaki antaa kunnalle nyt poikkeuksellisia toimivaltuuksia mutta niitä toimivaltuuksia on syytä käyttää vain, kun mikään muu keino ei auta. Jos esimerkiksi joudutaan siirtämään kouluterveydenhoitaja pitämään huolta koronapotilaista, se on täysin ymmärrettävää, ja näin voidaan toimia, jos mikään muu ratkaisu ei auta. Sen sijaan on niin, että esimerkiksi koulukuraattoria ei kyllä tulisi näissäkään oloissa lomauttaa. Nämä poikkeusolot eivät anna juridista selkänöjää sille, että lähdetään kokonaan siirtämään tärkeää tukihenkilöstöä pois tehtävistään.

Pöytäkirja PTK 33/2020 vp

Samalla kun tämä täällä salissa todetaan, on todettava, että nyt meidän on sitten tuettava kuntia, jotta kaikki tämä työ saadaan oikeasti huolella tehtyä. Emme voi velvoittaa kuntia suoriutumaan tästä tilanteesta mallikkaasti, elleimme huolehdi, että resurssit todella riittävät siellä arjessa siellä kuntatasolla. Moni kunta on jo ennen tätä ollut vaikeassa tilanteessa ja joutuu nyt entistä vaikeampaan tilanteeseen. Siksi onkin tärkeää, että valtioneuvosto on kiinnittänyt huomiota kuntien tilaan ja pyrkii tuomaan rahoituspaketin kunnille mahdollisimman pian. Vain niin voimme oikeasti varmistaa, että kunnissa ei jouduta lomauttamaan niitä arjen ammattilaisia, jotka huolehtivat lasten ja nuorten sekä myös sitä kautta vanhempien jaksamisesta näinä vaikeina aikoina.

Samalla on tärkeää huolehtia myös järjestöjen resursseista. Me tiedämme, että järjestöt tekevät varsin urauurtavaa työtä juurikin tällaisissa etäpalveluissa, auttavissa puhelimis- ja chatpalveluissa, sosiaalisen median alustoille rantautumisessa, ja sen tähden nyt olisi tärkeää varmistaa, että järjestöt saavat myös valtiontuen tarvittaessa toimintansa laajentamiseen.

Kukaan ei saa jäädä yksin nyt huoliensa, murheidensa tai ahdistuksensa kanssa, kukaan ei saa jäädä yksin oppimisvaikeuksiensa kanssa, ja on lopulta meidän tehtävämme valtion tasolla huolehtia, että resurssit riittävät, että toimivaltuudet riittävät, ja nyt sitten todella mitataan, miten Suomi pitää huolta lasten oikeuksista. Sen tähden talousratkaisujen on kuljettava näiden toimivaltuuksien myöntämisen rinnalla.

21.05 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! Tässä keskustelussa on aivan oikein kehuttu ja jopa ylistetty meidän hienoa peruskoulua ja meidän taitavia, osaavia opettajia. He tekevät kovaa työtä jopa tavallisena aikana ja nyt poikkeuksellisen kovaa työtä tällaisena aikana. Edustaja Kemppi mielestäni kuitenkin toi esille sitä puolta, mikä tässä salissa on jäänyt kyllä valitettavan vähälle huomiolle, sitä suurta taakkaa, mikä tällä hetkellä opettajien harteilla on, mutta myös sitä, minkä tuossa aiemmin keskustelun aikana toin esille eli erään opettajan viestin, missä hän totesi, että edelleen meillä varhaiskasvatus ja perusopetus 1.—3. luokalla jatkavat toimintaansa ja lähiopetusta antavat opettajat ja varhaiskasvattajat altistuvat joka päivä ilman suojavarusteita lukuisille kontakteille. Ja hän totesi, että Tampereellakin on päivittäin 850 lasta, joista osa on kouluissa puhtaasti päivähoidossa perhetilanteen vuoksi.

Tässä keskustelussa mielestäni on jäänyt liian pienelle huomiolle se, että näistä lapsista aika monet ovat pakon sanelemana siellä koulussa. Ymmärrän sen, että tässä keskustelussa on tuotu esille, että on joitain perheitä ja tilanteita, joissa on hyvä, että lapsi on siellä koulussa ja pääsee kodistaan myös pois tällaisena vakavana aikanakin. Ministeri Anderssonilta tätä kysyin tuossa keskustelun aiemmassa vaiheessa, jolloin hän oli vielä täällä eduskunnassa paikalla, ja hän vastasi ja luetteli vain prosenttimääriä, minkä verran näitä lapsia on. Mutta kun jokaisen prosentin takana, arvoisa hallitus, on ihan oikeita pieniä lapsia.

Ministeri Andersson sanoi, että koulussa 1.—3. luokan oppilaista on noin 8 prosenttia. Jos meillä ikäryhmä on noin 50 000, niin siellä on toistakymmentätuhatta lasta tällä hetkellä koulussa. Varhaiskasvatuksessa on noin 26 prosenttia, eli se on vielä paljon isompi määrä pieniä lapsia, jotka ovat tällä hetkellä päivähoidossa — valtaosa itse asiassa sen takia, että heillä ei ole tällä hetkellä muuta vaihtoehtoa. Vanhemmat ovat kriittisissä töissä ja eivät voi olla lastensa kanssa vastaamassa pienten lasten päivähoidosta tai huolehtimassa etäopetuksesta kodissa, [Hilkka Kemppi: Kyllä!] tai sitten vanhemmilla ei ole etätyömahdollisuutta — he ovat tekemässä sellaista työtä, mistä ei voi olla etätyössä. Ja sitten asia,

joka on itse asiassa sukua tälle, on se, että ei ole taloudellista mahdollisuutta. Kun olet sel-
laisessa työssä, että et pysty etätyötä tekemään, et voi myöskään kotiin jäädä, sen takia, että
on maksettava asuntolainat tai vuokrat, kaikki muut juoksevat kulut, sähköt ja muut, ja sil-
loin tulemme siihen tilanteeseen, että on perheitä, joilla ei yksinkertaisesti ole mahdolli-
suutta ottaa lastaan pois sieltä isosta lapsijoukosta edes tällaisessa tilanteessa. Sen takia itse
peräänkuulutin kyllä sitä, että meidän olisi pitänyt koulut sulkea, kaikki koulut sulkea, an-
taa näille opettajille mahdollisuus keskittyä etäopetukseen, antaa heidän kuitenkin myös
olla pois aina yli kymmenen lapsen joukoista ja taata näille perheille toimeentulo. Siihen
esitettiin erilaisia malleja, esimerkiksi päivärahamallin kautta, niin että se ei olisi jäänyt
perheen taloudellisesta asemasta kiinni. Vähän hämmästelen, että vasemmistosta ei tätä
puolta ole pidetty enempää esillä, että nämä perheet, joilla ei nyt ole mahdollisuutta ottaa
lastaan pois sieltä kouluryhmistä, ovat nimenomaan hyvin pienituloisia. Edustaja Kemppi
toi esille sitä, että nyt koululuokkia ja oppilaita on yhdistelty, eli siellä ollaan kuitenkin täl-
läkin hetkellä ei välttämättä normaaliluokkien kokoisissa mutta kuitenkin kohtuullisen
suurissakin ryhmissä, ja silloin kun näitä kontakteja tulee enempi, niin se näkyy näin.

Tämä on yksi mahdollisuus ottaa digiloikka. Katsoin tuossa entisen opettajakollegani
Anniina Luceniuksen tekemää videota omille pienille etäoppilailleen — erinomaisen hie-
noa työskentelyä — tai luokanopettaja Matti Kotosen työskentelyä, kuinka hän aloittaa jo-
kaisen päivän erilaisessa hahmossa opettajana videoneuvottelulla koko luokalle, houkutte-
lee koululaiset sinne katsomaan, miltä se meidän opettaja tänään näyttää — ja on paljon
kaikkea hienoa muuta materiaalia, mitä siellä tulee. Toivottavasti tämä jää tämän kriisin
yhdeksi hienoksi puoleksi meille kaikille.

Myös tämä kouluruoka-asia on ollut esillä. Eräs äiti tuossa kirjoitti, että ”kaikki kunnia
kouluruualle, yllätti muuten ruuan menekki, pojathan syövät kuin aikuiset”, ja se on totta,
että monelle lapselle kouluruoka on erittäin tärkeä juttu. Muistan omilta opettaja-ajoiltani,
että maanantaisin ruokaa muuten meni aina normaalia enempi — eli maanantaisin, enempi
kuin muina päivinä, lapset olivat usein nälkäisempiä. Sen takia kannustan kyllä kaikkia
kuntia ottamaan mallia Janakkalasta, missä tehtiin nyt päätös, että perheille jaetaan raaka-
aineita ruokaan kahden viikon satseissa, ja tällä tavalla saadaan muuten ihan kivaa kotita-
lousoppiakin koululaisille.

Arvoisa puhemies! Haluan vielä antaa kiitosta erityisoppilaiden opettajille, jotka teke-
vät sitä lähiopetusta kaikissa tilanteissa, kiitosta myös kuntien ja kaupunkien sivistystoi-
mille erinomaisesta nopeasta toiminnasta ja reagoinnista ja ennen muuta näille koulujem-
me opettajille ja muulle kouluhenkilökunnalle. He ovat tämän koronakriisinkin isoja työn
sankareita.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Arvoiset edustajat, nyt on listalla enää kolme pu-
heenvuoropyyntöä. Samaan aikaan on valmistunut tämä talousvaliokunnan mietintö, ja toi-
voisin, että ei tarvitsisi keskeyttää tätä istuntoa nyt, vaikka tällä kiire onkin. Koetetaan pi-
tää nämä loput puheenvuorot ytimekkäinä. — Edustaja Eskelinen näyttää esimerkkiä.

21.12 Seppo Eskelinen sd: Arvoisa puhemies! Täällä on nyt kaksi päivää kiitoksia jaettu
ja ihan aiheesta. Erityisesti tässä nyt tuonne perustuslakivaliokunnan ja sivistyslakivalio-
kunnan suuntaan on syytä antaa kiitokset hyvästä mietinnöstä ja huomioista.

Mutta kyllä suurin kiitos kuuluu suomalaiselle koulutusjärjestelmälle ja opettajille ja
vanhemmille siitä valmiudesta, miten nopeasti poikkeusoloissa arki ja opetus pystyttiin

Pöytäkirja PTK 33/2020 vp

järjestämään. Haasteita tietysti on tullut eteen niin opettajien kasvavan työtaakan, tukipalveluiden järjestämisen, oppilashuollon kuin sen kanssa, miten annetaan niille lapsille ja perheille täysi oppimisen tuki, jotka sitä eniten tarvitsevat.

Lisäksi myös meidän nuorilta tarvitaan vastuullisuutta, ja sitä näyttäisi löytyvän, kun seuraan omienkin lasten kautta sitä koulun arkea nytten. On otettu kuvia tehdyistä ruoka-annoksista ja siivouksesta, ja opetuksen lisäksi myös nuoret on opastettu moniin muihin arjen asioihin koulutyön ohella.

Tämän prosessin aikana ehkä eniten hämmennystä herättivät nämä ykkös—kolmosluokkalaisten osalta peräkkäiset muuttuvat ohjeistukset. Mutta perustuslakivaliokunnan huomiot yhdenvertaisesta oikeudesta perusopetukseen olivat aivan oikeita.

Tämä on ollut myös hyvä harjoitus etätööhön, etäopetukseen ja digiloikkaan, joista varmaan saamme hyötyä tulevaisuuden opetukseen, koulumaailmaan ja oppimisympäristöihin — ja toivottavasti myös tänne taloon.

Vanhemmat ovat myös hyvin nopeasti perheiden arkea järjestelleet, ja siitä kyllä suuri kiitos sinne koteihin. Siitä kertoo se, että monissa kaupungeissa esimerkiksi varhaiskasvatuksessa lapsista reippaasti yli 80 prosenttia on jo tällä hetkellä kotona. Tämä on tarkoittanut esimerkiksi kotikaupungissani Joensuussa sitä, että meillä on yli 500 päivähoiton työntekijän töiden uudelleenarviointi edessä, ja kriisin ajalle joudutaan huomioimaan myös sitten ikävä kyllä nämä kuntatalouden paineet näitten ratkaisujen osalta.

Varmaan jokaisessa puheenvuorossa on huolta kannettu kouluruokailun mahdollisuudesta sitä tarvitseville. Ja valiokuntien huomioiden myötä, niin kuin tänään kuultiin, esimerkiksi Espoossa ja samoin meillä Joensuussa asiaa ollaan järjestämässä hyvin pikaisella aikataululla. Kouluruokailu on äärimmäisen tärkeä monen perheen hyvinvoinnille.

21.15 Eva Biaudet r: Ärade talman! On ollut ilo kuulla se, että lasten oikeudet ovat tänään olleet keskustelun keskiössä. On tietenkin todella haasteellista arvioida tällaista oikeuksien ristiriitaa, joka tietenkin on erityisen vakava poikkeusolosuhteissa, ja pohdin, mitkä olosuhteet todellakin oikeuttavat rajoittamaan lasten perustavanlaatuisia oikeuksia, ja mielestäni sitä kannattaa kyllä jatkossakin pohtia.

Olen itse pohtinut sitä, onko koulujen väliaikainen sulkeminen tai opetuksen rajoittaminen ollut sellainen perustuslain 23 §:n välttämätön toimenpide, tämän meidän terveydenhoitojärjestelmämme toimintakyvyn ylläpitämiseksi tai muiden ihmisten elämän ja terveyden suojelemiseksi välttämätön toimenpide — me emme ole puhuneet siitä, että kysymys olisi lasten elämän suojelemisesta, vaan muiden ihmisten suojelemisesta. Historia ehkä antaa meille tähän vastauksen. On mahdotonta tietää ihan, mikä on oikein. Perustuslakivaliokunta on kuitenkin näin arvioinut, ja tyydyn siihen.

Myös sivistysvaliokunta puoltaa esimerkiksi etäopetuksen mahdollisuutta ja korostaa oppivelvollisuuden säilymistä. Näin on hyvä. Tärkeää on, että perustuslakivaliokunta on nyt määrännyt, että pienet lapset voidaan viedä kouluun silloin, kun perhe tai yhteiskunta tätä tarvitsee. Lasten oikeus opetukseen pyritään toteuttamaan etäopetuksen keinoin. Sekin, että onnistuuko se, jää historian arvioitavaksi.

Tiedämme samalla kuitenkin, että lapsilla on kovin erilaiset mahdollisuudet saada tukea ja rauhaa opiskelujen onnistumiseksi. Kaikilla lapsilla ei myöskään ole voimia tai kykyä itsenäiseen työskentelyyn, ja kouluvaikeudet voivat syventyä ennestään. Kouluruoan turvaamisen lisäksi koulu voi olla monelle se paikka, jossa lapsi kokee olonsa turvalliseksi ja jossa hänen opiskelunsa ja kehityksensä saa tarvitsemaansa tukea.

Pöytäkirja PTK 33/2020 vp

Kriisioloissa, poikkeusoloissa olisi tärkeää tarjota lapsille mahdollisimman normaaleja rutiineja, ja heidän tavanomaista elinympäristöään tulisi ylläpitää mahdollisimman pitkään. Lapset kokevat meidän aikuisten ahdistuksen ja tulevaisuudenpelon, ja tavanomaisen koulun sulkeminen koettelee myöskin lasten turvallisuudentunnetta vakavasti. Yleensä maailman kriisitilanteissa, konflikteissa, luonnonkatastrofeissa, nälänhädässä, olemme oppineet, että lasten koulunkäynti ja kouluun, yhteisöön osallistuminen on viimeinen asia, josta pitää luopua. Tärkeää olisi, että tämä väliaikaisuus, jota me nyt olemme luoneet, on mahdollisimman lyhyt ja että voisimme palata lasten kohdalla lähiopetukseen mahdollisimman pian. Erityistä huomiota ja huolta kannan oppilashuollon mahdollisuuksista antaa tukea lapsille ja nuorille, ja lasten oikeuksien on oltava ensisijaisia myös tässä arvioinnissa.

Meidän onneksemme, arvoisa puhemies, tässä onnettomuudessa — ”tur i oturen” sanotaan ruotsiksi — tämä tartunta ei näytä iskevän lapsiin samalla vakavuudella. Se ei silti tietenkään tarkoita, että varovaisuus tai tartuntojen ehkäisy ei olisi tärkeää myös lasten kohdalla. Myös aikuisten, opettajien ja vanhempien jaksamista on lasten turvallisuuden vuoksi syytä tukea, ja esimerkiksi matalan kynnyksen tukeen kuten myös mielenterveyspalveluihin pääsyyn olisi nyt aivan erityisesti panostettava kunnissa. — Kiitos.

21.19 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Tuossa jo totesinkin, että valiokunnan lausunnossa todettiin: ”Sivistysvaliokunta toteaa, että asetuksen perustelumuihistiossa käsitellään rajoitusmahdollisuuksien tekemistä tartuntojen ehkäisemiseksi, mutta katsoo, että perustelumuihistiossa olisi ollut tarpeellista esittää arvio siitä, miten asetuksessa opetuksen järjestäjille säädetyt mahdollisuudet rajoittaa maksuttomaan opetukseen kuuluvia palveluja ovat tarpeen välttämättömien opetuspalvelujen turvaamiseksi siten kuin valmiuslain 109 §:n 2 momentissa edellytetään. Tässä yhteydessä valiokunta viittaa kouluateriaa ja oppilashuollon palveluja koskeviin huomioihinsa perustuslakivaliokunnalle antamassaan lausunnossa.”

On erittäin hyvä, että perustuslakivaliokunta tähän kouluruokailuun otti kantaa, ja täällä mietinnössähän todetaan näin: ”Perustuslakivaliokunta kiinnittää kuitenkin perusopetusta koskevan sääntelyn osalta huomiota vielä siihen, että asetus ei sisällä sääntelyä kouluruokailusta. Maksuton perusopetus tarkoittaa perustuslakivaliokunnan perusoikeusuudistuksen yhteydessä omaksuman kannan mukaisesti myös riittävää ravintoa. Valiokunta kiinnittää valtioneuvoston vakavaa huomiota asiaan. Perustuslakivaliokunnan mukaan valtioneuvoston on seurattava tarkkaan valmiuslain ja siinä säädettyjen valtuuksien käytön soveltamisedellytysten täyttymistä sekä soveltamisessa mahdollisesti havaittavia ongelmia.” Tämä oli erittäin hyvä.

Sen sijaan tähän oppilashuoltoonhan perustuslakivaliokunta ei ottanut mitään kantaa, mutta totean nyt vain sen, mitä sivistysvaliokunta totesi siinä ensimmäisessä lausunnossaan: ”Sivistysvaliokunta pitää sinänsä perusteltuna, että oppilas- ja opiskelijahuollon järjestämisvelvollisuus rajataan siihen laajuuteen ja sellaisiin toimintamuotoihin kuin se näissä poikkeuksellisissa olosuhteissa on kohtuudella mahdollista toteuttaa, mutta kiinnittää huomiota rajauksen kohdistumiseen ja kohdistamiseen. Valmiuslaissa ei viitata erikseen oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin, mikä johtunee siitä, että opiskeluhuollon palveluista säädettiin valmiuslain säätämisen aikaan koulutusta koskevien lakien lisäksi sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännössä, eikä muuttanutta lainsäädäntöä ole valmiuslaissa huomioitu. Lisäksi valiokunta toteaa, että nyt käsiteltävänä olevan asetuksen opiskeluhuollon

Pöytäkirja PTK 33/2020 vp

palveluja koskeva rajausmahdollisuus näyttää kohdistuvan vain perusopetukseen ja perusopetuslain mukaisen opetuksen järjestäjän toimivaltaan. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki sen sijaan koskee myös lukioita ja ammatillista koulutusta.” Sen tähden sivistysvaliokunta piti niin tärkeänä, että perustuslakivaliokunta tarkastelisi myös tätä kysymystä. Näin perustuslakivaliokunta ei kuitenkaan tehnyt, ja se on tietysti vähän huono asia, mutta luotan siihen, että tämä kuitenkin hoituu, sillä sivistysvaliokuntakin painottaa, että ”poikkeusoloissa korostuu, lähiopetuksen puuttuessa, opetustoimen ja koulutuksen järjestäjien velvollisuus lastensuojelulain mukaisesti ottaa tarvittaessa yhteyttä kunnan sosiaalihuollosta vastaavaan toimielimeen, jos laissa ilmenevät perusteet täyttyvät”. Ja tässä yhteydessä korostan sitä keskustelua, mitä sivistysvaliokunnassa käytiin ja mitä mieltä itsekkin olen, että meillä ovat sosiaalihuoltolain mukaisesti nämä lastensuojelutoimenpiteet aina mahdollisia, ja sitten meidän pitää muistaa se, että me tarjoamme tarpeen mukaan, vaikka on poikkeusolot, näitä oppilashuollon palveluja.

Sitten muistuttaisin myös siitä, että lapset saattavat olla hyvin peloissaan tästä tilanteesta ja kaikki lapset eivät välttämättä pysty sitä kertomaan, eli vaikka ollaan siellä etäopetuksessa, niin aina muistettaisiin se, että siellä saattaa olla lapsi, joka on hyvinkin hämmentynyt tästä tilanteesta, niin että me aina muistaisimme vanhempina ja muistaisimme myös kasvattajina siellä kotona luoda sitä turvallisuutta lapselle. Ja kun tällä hetkellä ollaan poikkeusoloissa, siellä perheissäkin saatetaan olla hyvin hämmentyneitä ja ahdistuneita, peloissaan tulevaisuudesta, ja se valitettavasti välittyy useasti lapsiin. Siitä syystä me tulemme tarvitsemaan näitä lasten ja nuorten tukipalveluja siellä kunnassa ja sitä, että ne olisivat — vaikka on poikkeusolot — matalalla kynnyksellä otettavissa käyttöön, ja sitä, että myöskin etäopetuksessa opettajat, niin paljon kuin sitä hommaa onkin, vähän huomioisivat sitä, että jos siellä sitten on joitain keltasta putoamisia tai jos rupeaa niissä etätöissä näkymään, että nyt on jotain hätää, niin olisi sitten matalalla kynnyksellä yhteydessä esimerkiksi sosiaaliviraston avulla.

Mutta kiitos kaikille valiokunnan jäsenille, myöskin perustuslakivaliokunnan jäsenille, siitä, että tämä on sutjakkaasti saatu eteenpäin ja meillä on ollut erittäin hyvät keskustelut. Ja ennen kaikkea tietysti kouluihin ja kaiken kaikkiaan opettajille ja muulle henkilökunnalle kiitos joustavuudesta ja turnauskestävyydestä, me tarvitsemme sitä vielä tästä eteenpäinkin. Tietysti kiitos myös vanhemmille, huoltajille siitä, että tässä nyt on aika hyvin päästy eteenpäin, mutta pitää huomioida se, että ei tässä ole vielä kaikki, meillä on pitkä matka edessämme. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta päätti perustuslakivaliokunnan ehdotuksen mukaisesti, ettei varhaiskasvatuksen sekä opetuksen ja koulutuksen järjestämisvelvollisuutta koskevista väliaikaisista rajoituksista annetun valtioneuvoston asetuksen voimassa olevia 1 ja 2 sekä 4—11 §:ää kumota, ja ettei asetusta varhaiskasvatuksen sekä opetuksen ja koulutuksen järjestämisvelvollisuutta koskevista väliaikaisista rajoituksista annettua valtioneuvoston asetuksen 3 §:n muuttamisesta kumota. Asian käsittely päättyi.

Pöytäkirja PTK 33/2020 vp

3. Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2020 lisätalousarvioksi

Hallituksen esitys HE 24/2020 vp

Lisätalousarvioaloite LTA 1-8/2020 vp

Lähetekeskustelu

Asia poistettiin päiväjärjestyksestä.

4. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 25/2020 vp

Valiokunnan mietintö TaVM 5/2020 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin asian kiireellisyyden vuoksi pöydälle seuraavaan, tänään 25.3.2020 pidettävään täysistuntoon.

5. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on keskiviikkona 25.3.2020 klo 21.50. Täysistunto lopetettiin klo 21.26.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Maija-Leena Paavola